

Die uw jeugd vernieuwt
als die van een arend...

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

In dit nummer:

KERKELIJK LEVEN **829**

M. te Velde

Doordenken over
een federatie

MEDITATIEF **834**

C.J. Harryvan

Sla geen hoge toon aan

SCHRIFTSTUDIE **835**

D. Griffioen

Resten van
openbaring

WANDELEN MET GOD **839**

H. Folkers

Failliet in zeven fasen

ACHTERGRONDEN **841**

K. Harmannij

Verwarring over
de ambten

KERK WERELDWIJD **844**

H.M. Ohmann

Een bezoek aan India:
Land? Kerk en seminarie

en verder...

Meegelezen

KERKELIJK LEVEN / M. te Velde

DOORDENKEN OVER EEN FEDERATIE

*Is er meer kerkelijke eenheid in Nederland te bereiken door **een** federatie van kerken van gereformeerde belijdenis? De laatste maanden is zo'n federatie nogal 'in the picture'. In het vorige artikel gingen we met elkaar na, waf het wezenlijke is van kerkelijke eenheid. De vraag komt op ons af: wat is de katholieke bandbreedte, waarbinnen we meer eenheid zouden kunnen bereiken? Vandaag het vervolg: eenheid door federatie?*

De kernvragen rond federatie

Is een landelijke 'federatie' een oplossing? Brengen we de kerkelijke eenheid daarmee dichterbij? Om op die vraag een antwoord te krijgen zijn vier dingen vooral nodig. We moeten

- weten naar welk doel we streven;
- weten wat het wezenlijke van de federatie is;
- weten welke houding we tegen-

over elkaar zullen aannemen;

- weten wat de federatie concreet inhoudt.

Over het eerste punt zijn de verschillende schrijvers het wel eens: werken met een federatie mag geen 'doekje voor het bloeden' worden. Het moet geen alibi worden om maar niet naar verdere kerkelijke vereniging te streven. Een federatie is alleen maar geoorloofd in het kader van een proces van vereniging. Het is geen eindpunt. Ook geen

vrijblijvend experiment. Wie meedoet met een federatie moet verder willen. De lijnen moeten naar elkaar toe **buigen**.

In dit opzicht vond ik de discussie tot nu toe wel helder. Veel moeilijker vond ik het om in de verschillende artikelen een antwoord te vinden op de andere vragen. Daarom wil ik daar **proberender**-wijs wat nader op ingaan.

Hier moet **m.i.** beslist **méer** duidelijkheid komen. Anders wordt federatie een parool, een toverwoord dat iedereen gebruikt, maar zonder goed te **weten** wat er aan vast zit. Dan praten we over een **vorm** terwijl we geen beeld hebben van wat de **inhoud** is. En dan zitten we luchtkastelen te **bouwen**!

KERNREDACTIE:

PROF. DR. M. TE VELDE,
DRS. G.J. VAN MIDDELKOOP.

OVERIGE REDACTIELEDEN:

DRS. R. TER BEEK, DRS. B. BOS,
DRS. A.L.Th. DE BRUIJNE, DRS. B. LUITEN,
PROF. DR. C.J. DE RUIJTER,
DS. A. DE SNOO.

MEDEWERKERS:

J.J.D. BAAS, DRS. C.J. HAAK,
J.M. DE JONG, DRS. J. SMELIK,
DRS. H. VELDMAN.

REDACTIE-ASSISTENT:

W.L. DE GRAAFF, Wormanstraat 138, 8265
AG Kampen, Tel. (05202) 31201.

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan:
De Reformatie, Postbus 24, 8260 AA te Kampen.

ADMINISTRATIE/ADVERTENTIES:

Uitgeverij Oosterbaan & Le Cointre B.V.,
Postrekening 406040 t.n.v.,
De Reformatie, Goes, Postbus 25, 4460 AA
Goes. Tel. (011W) t 5591.

ABONNEMENT:

f 85,75 per jaar; f 46,25 per halfjaar; studenten f 70,25 per jaar (binnenland). Buitenland: f 144,50 per jaar (zeepost).

Een abonnement kan per maand ingaan, maar slechts beëindigd worden uiterlijk twee maanden voor het verstrijken van de betalingstermijn (opzegging van jaarabonnement vóór 1 november, van een halfjaarabonnement vóór 1 juni).

Losse nummers f 1,95 (excl. porto).

De Reformatie is op cassette verkrijgbaar bij de Stichting Bralectah. Tel. (05210) 15946.

ADVERTENTIES:

Prijs: f 0,84 per mm. Contracttarief op aanvraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.

ISSN 0165-5191

Het wezenlijke van een federatie

We praten overeen een federatie van twee of drie of vier kerkengroepen. Het gaat om **kerkelijke** federatie.

Voor zo'n federatie moet er een bepaalde minimale gemeenschappelijkheid zijn. En dat niet in de sfeer van organisatie of **administratie**. Wie 'kerk' zegt, die zegt **'kerkvergaderend'** werk van Christus met het oog op de zaligheid van mensen'. Die zegt 'bediening van het Woord en van de sacramenten en van de tucht'. Die zegt **'woon- en werkplaats van de Heilige Geest'**. Bij een kerkelijke federatie moet daarom de gemeenschappelijkheid in die **wezenlijke** dingen liggen. Anders werk je aan een 'hotel-kerk', een louter organisatorische paraplu zonder **geloofs-eenheid**. De geloofs-eenheid is fundamenteel.

Het **moet** dus geen 'koude' federatie zijn, maar een 'warme'. **Eén** waarbij je allemaal de anderen wezenlijk en hartelijk in **Christus** aanvaardt. Hen niet alleen aanvaardt als subjectief oprechte gelovigen. Of aanvaardt als een **goedbedoelende** maar toch dwalende groep christenen. Maar waarbij je elkaar als **kerken van Christus** aanvaardt. Elkaar als **kerken** aanvaardt, **dat kan** alleen maar door 'ja' te zeggen tegen elkaars leer, **diens en tucht**. Concreet: door **kansels en avondmaalstafels in** principe voor elkaar open te zetten. Er mag tussen **federerende kerkverbanden m.i.** geen **vorm** van concurrentie en rivaliteit meer zijn. Je zegt in **Christus 'ja'** tegen elkaar. Je bent **voortaan** bondgenoten. En je geeft **dat** praktisch zo veel mogelijk **gestalte**. Ook al behoud je voorlopig nog een grote mate van 'zelfstandigheid'.

Dus komt bij het praten over federatie op ons allemaal de vraag af: **willen wij in principe de kansels en avondmaalstafels naar elkaar toe open** zetten? Om die vraag moeten we **niet heendraaien**. En er **een** katholiek-gereformeerd antwoord op geven. Het **'in principe'** mag z'n plaats hebben. Dat biedt tijd voor

een bepaald **groeiproces**. Maar het moet wel **'openzetten'** zijn. Die beide samen vormen het wezenlijke van een federatie van kerken.

De houding tegenover elkaar

Dat vraagt vervolgens om **een** houding die daarbij past. Je kunt de dingen op **papier nog w** mooi regelen. Maar het **vraagt** om een eerlijk in praktijk brengen van de afspraken. Om een loyale **opstelling** tegenover elkaar. Niet maar bij een paar plaatselijke enthousiastelingen, maar kerk-breed.

Wat dat concreet moet inhouden? Ik geef een paar voorbeelden.

Stel u eens een federatie voor van de **Christelijke Gereformeerde Kerken**, de **Gereformeerde Gemeenten**, de **vrijgemaakte Gereformeerde Kerken** en de **Nederlands Gereformeerde Kerken**. Als je zo'n federatie aan gaat, **ook d** is het nog maar **een** LAT-relatie, dan accepteer je daarmee de andere kerken wel als wettige, **gereformeerde**, voor God en mensen verantwoorde 'lijnen' van **kerk** zijn in Nederland. En je **zult** je daar dan ook **naar** gedragen.

Dat wil zeggen: als een vrijgemaakt **kerk** lid zich na het aangaan van de federatie bij een Gereformeerde Gemeente voegt, zal zijn pastor niet zeggen: 'dat moet je niet **doen**'. Wanneer een christelijk-gereformeerde uit een 'Bewaar-het-Pand-gemeente' zich bij een 'vrijgemaakte' **kerk** wil voegen, zal de **dominee niet** zeggen: 'niet doen, want daar wordt jou een te gemakkelijk **geloof aangepaat**'. En wat daar verder volgt.

En **datzelfde** geldt van het 'elders **kerken**'. Gaan we een federatie aan, dan maken we **bewust** de drempel naar de andere kerken toe lager. De **kerkleden**, mobiele jongeren **bijvoorbeeld**, zullen daarvan de **consequenties** trekken. Ze zullen contact zoeken met de andere gemeenten. Ze willen daar af en toe **kerken**. Ze **krijgen** er misschien verkering. Er komen 'gemengde' huwelijken.

Dat kun je niet keren. En als je eenmaal een federatie bent aangegaan, **màg je dat m.i. ook niet doen.** Je mag van de mensen wel vragen dat ze **primair** de band bewaren met de gemeente waar ze thuishoren. Je kunt het regelmatig elders kerken **minder** gelukkig vinden. Maar je zult het in een federatie uiteindelijk toch moeten accepteren als iets dat met de situatie is gegeven en geen zonde genoemd kan worden. In de praktijk van het pastorale werk kan dit moeite geven. Een federatie kan in de praktijk moeilijker blijken dan je van tevoren zou denken! Daarom is het noodzakelijk ons goed in te denken, wat er allemaal mee gemoeid is.

Concretisering van de federatie

Een federatie zoals nu voorgesteld moet vervolgens een bepaalde concrete invulling krijgen. Hoe ziet dat er uit? Daar zou een 'akkoord van samenwerking' duidelijkheid over moeten geven. Wat zou daar in moeten staan? Laat ik een paar mogelijkheden noemen, **gedacht** vanuit een samenwerking van kerkverbanden.

1. Ontmoeting en gesprek

De kerken moeten afspraken maken voor ontmoeting en gesprek. Daar zijn allerlei vormen in denkbaar. Ik concretiseer het even voor de ambtsdragers. We kunnen Nederland verdelen in een twintigtal regio's. En dan in elke regio één keer per jaar een gezamenlijke ambtsdragers-conferentie beleggen voor alle drie de ambten en één keer per jaar een conferentie voor eik ambt apart: predikanten, ouderlingen en diakenen. Op welke wijze dit kerkrechtelijk geregeld wordt is vers twee. Het doel moet zijn: elkaar ontmoeten en leren kennen. Vooral door te spreken over kerk zijn op een Bijbel-gerichte en toekomst-gerichte manier. Men kan bijv. elk jaar een of twee van de sectoren van de gemeenteopbouw als thema kiezen: verkondiging, levens-wijding, on-

derricht, opzicht, samen-leven en barmhartigheid.

Dan hebben we op basis van Gods Woord veel met elkaar te bepraten! En dat in positief-opbouwende zin. Dat kan er aan meehelpen om de aanwezige verschillen ook beter hun plek te geven: binnen een groter geheel dat samenbindt, in een kader dat ons bij een open Bijbel voor onze gezamenlijke roeping plaatst. En het kan misschien scheefgroei helpen corrigeren en verschillen overbruggen.

2. Landelijk beraad

Als je een federatie inhoud wilt geven, moet je elkaar ook in landelijk verband af en toe ontmoeten voor beraad over de voortgang. Daarvoor kun je elke twee jaar een gemeenschappelijke synode-zitting houden. Daarnaast zou er dan een 'federatie-raad' moeten zijn van bijv. 5 afgevaardigden uit elke kerkengroep, die vaker samenkomt, bijv. twee keer per jaar.

Die raad kan de ontwikkelingen volgen en de kerken adviseren en voorstellen doen over het gestalte geven aan de federatie en over de voortgang ervan. Die moet ook tot taak krijgen om knelpunten te helpen wegnemen en in het algemeen de eenheid positief te bevorderen.

3. Samenwerking

Op een aantal punten kun je in een akkoord daadwerkelijke samenwerking afspreken. Ik noem een paar voorbeelden:

- Bijbelvertaling;
- Uitzending van radio- en televisie-kerkdiensten;
- Toerusting o.a. voor ouderlingen en diakenen;
- Diaconaal werk in groter verband;
- Ondersteuning van het evangelisatiewerk;
- Zendingswerk;
- Buitenlandse contacten.

4. Op plaatselijk niveau

Een landelijke federatie heeft alleen maar zin als we ook bereid zijn om op plaatselijk niveau samen op weg te gaan. Het hart van

het kerk zijn ligt immers in de zondagse samenkomsten, waar de gelovigen bijeenkomen voor de bediening van Woord en sacramenten. Daarom zal m.i. het eerste artikel van een federatie-akkoordongeveer de volgende inhoud moeten hebben:

'Wij zijn voornemens en beloven elkaar in alle plaatselijke kerken te zullen streven naar het ontvangen van elkaars predikanten en elkaars leden in de kerkdiensten door middel van kanselruil en intercommunie'.

In welk tempo en op welke wijze we dit weder gestalte gaan geven, is vers twee. Het is goed om te bepalen, dat de besluiten over effectivering van kanselruil en intercommunie vooraf dienen te worden geapprobeer door de gemeente en door de classis c.q. regio-vergadering.

Hoe breed kan een federatie zijn?

Hoe breed zou zo'n federatie van kerken van gereformeerde belijdenis kunnen zijn? Prof. Van 't Spijker denkt blijkens zijn artikelen aan de Christelijke Gereformeerde Kerken, de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt), de Nederlands Gereformeerde Kerken en de Gereformeerde Gemeenten en wellicht ook een deel van de Oud-Gereformeerden.

Hoewel ze geen georganiseerd kerkverband hebben zouden we m.i. ook kunnen denken aan de gereformeerde-bonders in de Hervormde Kerk. Er is immers veel geestelijke verwantschap tussen hen en ons, veel meer dan bijvoorbeeld tussen ons en de Nederlands-gereformeerden of tussen ons en de Gereformeerde Gemeenten.

Opvallend is, dat Van 't Spijker de Gereformeerde Gemeenten en de Oud-Gereformeerden er in betreft.

Op het eerste gezicht zou je zeggen: als je dáár over begint, stel je de eenheid nóg eens weer minstens vijftig jaar uit!

Toch is het wel te begrijpen. Een

deel van de mensen, in de Christelijke Gereformeerde Kerken zal ongetwijfeld meer vertrouwen hebben in een federatie, als ook de Gereformeerde Gemeenten er deel van uitmaken. Zij voelen zich met hen meer verwant. En dikwijls zijn ze zelf uit de Gereformeerde Gemeenten afkomstig.

Aan de andere kant maakt deze verbreding een federatie voor ons vrijgemaakten (en voor ons, niet alleen) moeilijker. We voelen met de broeders en zusters van de Gereformeerde Gemeenten wel in verschillende opzichten een band.

We delen met hen een heel stuk kerkgeschiedenis. We delen met hen de intentie om gelovig de Here te dienen en om onvervalst gereformeerd te zijn. Zij willen net als wij de scholen dicht bij de kerk houden. Er is bij hen nadruk op het gezin en op trouw aan door God gegeven gezagsdragers. Ze zijn bereid tot een levensstijl die zich nadrukkelijk van de wereld onderscheidt. Maar er is ook ingrijpend verschil. En dat weten we ook van elkaar. Hun visie op verbonden kerk en prediking, zoals met name vastgelegd in een generale leeruitspraak van 1931 achten wij niet schriftuurlijk. En de schadelijke gevolgen van die visie zijn merkbaar in de prediking, in de opvoeding en het onderwijs en in bijv. de stervensbegeleiding. Daar spreekt men vaak op een manier waar wij grote huzwars tegen hebben, — op Schrift en belijdenis.¹

Dat roept de vraag op: zouden we niet moeten beginnen met eerst eens te werken aan de meest haalbare federatie, die tussen de Christelijke Gereformeerde Kerken en de vrijgemaakte Gereformeerde Kerken? Wanneer men nu het doel hoog en de federatie heel breed stelt, dan is te voorzien dat het betere de vijand gaat worden van het goede. Dat kan toch nooit de bedoeling zijn?

Bereidheid om iets prijs te geven

Hoe breed ze ook precies wordt,

wil een 'gereformeerde federatie' echt tot stand komen dan zullen er werkelijk afstanden moeten worden overbrugd. Er zal een behoorlijke bereidheid moeten komen om terwille van de eenheid de dominantie van eigen accenten prijs te geven of zelfs inhoudelijk van koers te veranderen.

Dan moeten we wel weten waar we over praten! Wat is hier opgeefbaar en wat is onopgeefbaar? Welke reële mogelijkheid is er, dat kerken terwille van meer eenheid daadwerkelijk iets prijsgeven? Om dat in beeld te krijgen wil ik ook op dit punt de haalbaarheid van een federatie hardop denkend uittesten door de zaken te concretiseren.

We moeten dan wat ons betreft onderscheid maken tussen een federatie van de Christelijke Gereformeerde en de vrijgemaakte Gereformeerde Kerken en een federatie waarin ook de Nederlands Gereformeerde Kerken, de Gereformeerde — en de Gereformeerde Bonds-gemeenten zouden meedoen. Ik noem ze voor het gemak maar even federatie A en federatie B.

Voor een federatie A is het over en weer elkaar iets toegeven en elkaar aanvaarden te concretiseren in bijvoorbeeld het volgende:

- De christelijk-gereformeerden zouden hun specifieke opvatting over de toeëigening des heils en hun anti-kuyperiaanse opstelling niet langer maatgevend voor anderen moeten maken,
- De vrijgemaakt-gereformeerden zouden bij hun mede-kerkieden in de verenigde kerken een ten dele andere visie op de kerk en op de doorgaande reformatie moeten aanvaarden.

Let wel, dat betekent niet het prijsgeven van de 'eigen' accenten op zichzelf. Je mag er zelf aan vasthouden. En ja mag er ook positief voor opkomen. Maar je mag ze in de verenigde kerk niet exclusief en normatief stellen en drijven en doorzetten.

Voor een federatie B is er naast het

bovenstaande méér nodig:

- De Nederlands-gereformeerden zouden moeten afzien van hun ruimere tolerantie voor afwijkingen van de bijbelse leer en van de door hen gepropageerde vrijheid voor wie zich aan kerkelijke besluiten niet houdt.
- De Gereformeerde Gemeenten zouden hun exclusieve opvatting over verbond en uitverkiezing, zoals die in de leeruitspraak uit 1931 is vastgelegd, moeten herzien.
- De gereformeerde-bonders zouden hun visie op de Hervormde Kerk moeten herzien en hun (theoretische) afwijzing van een afscheiding moeten laten varen.

Bij een toetreding van kerken in de federatie B liggen de verschillen dieper. Hier zal dus ook meer moeten veranderen. Maar dan ligt hier ook voor elk van de groepen gereformeerde belijders de test-case voor de mogelijkheid van een breed-gereformeerde federatie! -hatten over een federatie heeft geen enkele zin, als we ons niet klip en klaar uitspreken over deze kernkwesties.

Betrouwbare basis en nieuwe verwoording

In het nadenken over federatie zullen de kerken zich katholiek en kerkelijk gereformeerd moeten opstellen. Dat betekent: vereniging op een betrouwbare basis. Maar ook: openheid om dingen nieuw te verwoorden en te regelen.

De enig betrouwbare basis is datgene wat ons allen altijd binden moet: het gezondmakend evangelie van Jezus Christus, de zaligmakende leer van de Schriften. En als nader 'beding' en '—' de drie formuleren van eenheid. Dat we elkaar dáár steeds op kunnen aanspreken. Daar niet tegen ingaan. En elkaar geen lasten opleggen die daar boven uit gaan.

Vervolgens zouden we als het de eenheid dient bijvoorbeeld de aard en de consequenties van de binding

aan de belijdenis best eens samen opnieuw kunnen formuleren. Zo'n formulering hoeft niet precies gelijk te zijn aan het huidige ondertekeningsformulier. Het formulier van 1619 en de daarvan afgeleide formules zijn nogal formeel van toon en ze karnen wat grimmig over. Er laten zich zeker nieuwe afspraken en formuleringen denken. Die moeten dan rekening houden met de gevaren van wwel relativisme als confessionalisme. En ze kunnen positief en hartelijken onbekrompen de binding aan de leer van de Schriften onder woorden brengen, zonder dat aan de ondubbelzinnige verbindende kracht ervan wordt tekort gedaan.

in een verenigde kerk zou m.i. ook de wil aanwezig moeten zijn om te komen tot een nieuw belijdend spreken in de context van de (bijna) eenentwintigste eeuw. Zou het samen daaraan werken niet heel samenbindend kunnen zijn? En dan bedoel ik niet alleen gevoelsmatig samenbindend, maar vooral ook inhoudelijk samenbindend: als we samen de leer van de Schriften beter leren verstaan en eigentijds naspreken.

En dan is er verder de kerkorde. Ons pakket gezamenlijk afspraken over de goede regering van de kerk. Voor een breed-gereformeerde kerk zou er een vernieuwde kerkorde moeten komen. Daarin dienen aan de ene kant de kenmerken van de klassieke gereformeerde kerkorde bewaard te blijven. Maar aan de andere kant mogen we op verschillende onderdelen vandaag heus wel andere vormen en manieren kiezen dan men in de periode 1571-1619 heeft bedacht. Zo kunnen ten aanzien van de leer en de kerkregering het bewaren van het toevertrouwde pand en het vernieuwend voortbouwen best samengaan.

Verder met de federatie-gedachte?

Kunnen we verder met de federatie-gedachte? Heeft het zin?

Als je er wat dieper op ingaat, dan blijkt al gauw dat een federatie nog helemaal geen route biedt, waarmee je de moeilijke kwesties kunt omzeilen. Federatie is maar een vorm. En die vorm helpt ons niet van de inhoudelijke kwesties af! Geloofsbezwaren los je niet op met een organisatie-vorm. Langs een andere kant krijg je bij het gestalte geven aan een federatie direct weer alle belangrijke vragen op tafel. Toch mogen de kerken volgens mij niet weglopen voor de vragen die de federatie-idee ons stelt. Ik zou me willen aansluiten bij de gedachte van prof. Van 't Spijkeren & wat nader invullen. Laat er een ad-hoc en kortlopend overleg-orgaan voor kerken van gereformeerde belijdenis worden gevormd. Iedere participerende kerkengroep kan daarin bijvoorbeeld vijf mensen aanwijzen.

Zij zouden als taak kunnen krijgen: bezinning op de mogelijkheid en de vormgeving van een breed-gereformeerde federatie van kerken. Een taakstelling met uitdrukkelijk een beperkte 'loop-tijd'! In een periode van 1 à 2 jaren van gesprek en verkenning zal duidelijk moeten worden, of de gedachte van een federatie levensvatbaar is of niet. En dan geen eindeloze onderhandelingen, maar in alle kwesties man en paard noemen en elkaar duidelijkheid geven. En als het niet lukt, dan eerlijk de conclusie trekken en de actie beëindigen.

Met het oog op slagvaardig handelen zouden de kerken die meedoen dan wel iets extra's moeten regelen voor hun landelijke vergaderingen. Die moeten op vrij korte termijn oproepbaar zijn voor overleg en besluitvorming.

Laat de synodes dan bijvoorbeeld maar eens twee dagen intensief met elkaar praten over de twee belangrijke vragen:

- Hoe zou naar de Heilige Schrift een katholiek-gereformeerde kerk er uit moeten zien? Welke basis? Welke bandbreedte? Welke werkafspraken?
- Willen we onszelf geven aan de

andere kerken in het nastreven van zo'n Verenigde & gereformeerde Kerk? En wat willen we daarvoor veranderen of laten varen?

Geduld, voorzichtigheid en gebed

Hangende het verder werken in de aangegeven richting zullen we geduld moeten oefenen en voorzichtig moeten zijn. Er is al meer dan eens opgemerkt, dat wij als vrijgemaakt-gereformeerden wel eens op een activistische, haast wat drammerige maaier met kerkelijke eenheid bezig zijn. Laten we ons daarvoor wachten. Het doet & zaak meer kwaad dan goed.

Er is ook voorzichtigheid nodig. Als we praten over samensprekingen en nu zelfs over een federatie, dan roept dat in de kerken bij menigeen de gedachte op alsof er al haast geen verschillen meer zijn. Ze doen dan alsof alle in verband met een federatie genoemde kerken even gereformeerd zijn. En jongeren nemen soms in kerkgang en in verkering alvast een voorschot op een eenheid waarvan nog heel onzeker is of ze er ooit kan en mag komen. Ook dat is niet goed!

Wat we vooral nodig hebben in deze jaren is het gebed. Al het goede komt immers alleen van de Vader der lichten. Hij alleen is het die door de kracht van zijn Heilige Geest de harten neigen kan. Die denkwijzen veranderen kan. Die harten voor elkaar openen kan. Die creativiteit op de kerk-weg geven kan

Elk stukje kak-vereniging is niet primair ons werk, maar altijd eerst een geschenk van God, een genadige gave van boven. Laat daarom onze gebeden zich intensiveren. Ons oog op Hem. Totdat Hij ons genadig zij! (Ps. 123)

¹ De uitspraak van de synode van 1931 begint met de volgende zinsnede: 'a. dat het verbond der genade staat onder de beheersing van de uitverkiezing ter zaligheid; dat het wazen des verbonds daarom alleen geldt de uitverkorenen Gods en nooit gelden kan het natuurlijk zaad'. De volledige uitspraak o.a. in C.N. Impeta, *Kaart van kerkelijk Nederland* (3e herz. druk; Kampen 1972) 195-196.

SLA GEEN HOGE TOON AAN

C.J. Harryvan

'Jahwe is de Alwetende God! Hij weegt onze daden.'

1 Samuel 2,3

'Beloofst u, dat u dit **kind**, waarvan u de vader (en de moeder) bent in deze leer naar vermogen te onderwijzen en te doen onderwijzen.

Wat is daarop uw antwoord? Broeder... Zuster... ' En al snel begint het moeilijkste vak, dat er bestaat, dat opvoeden heet. En misschien is het ook het meest ondankbare vak? Het is hard, als je eigen kinderen, eenmaal volwassen, de keuze maken om God vaarwel te zeggen. Uit protest of uit onverschilligheid. Als dat kwaad jou als ouder treft lijkt er weinig (of geen) troost voor te zijn. Maar is dat de s wat erover gezegd kan worden?

Verschil

Ze zijn met zijn drieën. Ze wonen onder hetzelfde dak. Maar je houdt het niet voor mogelijk hoeveel ze van elkaar verschillen. Alledrie zijn ze in dienst. De jongste is in opleiding. De andere twee zijn al 'klaar'. Maar het is al snel duidelijk dat die jongere anders staat tegenover de HERE. Het zal wel niet altijd gezellig geweest zijn in Eli's huis.

Samuel is in opleiding onder toezicht van Eli. Maar wat houdt dat in? Wat voor catechisaties heeft Eli aan Samuel gegeven? Kan hij (nu wel) goed orde houden? Kan hij eindelijk zijn hart eens luchten bij deze jongen, die hem tenminste uit laat praten? 'Jongen, je mag k s t weten, ik ben ongerust. Maar ja, het zijn wel je

kinderen. Als je later zelf kinderen hebt, zul je merken hoe moeilijk opvoeden is.' Samuel kan veel leren van zijn collega's, namelijk hoe het niet moet. Wat zal hij dit jaar vertellen aan zijn moeder Hanna, als ze weer vraagt hoe het gaat. Als hij het pakje heeft uitgepakt en aangepast.

Attest

Het attest van deze priesters trekt brede aandacht.

Het kan ook niet anders. In doen en laten gedragen ze zich als 'zonen van Belial'. Zij storen zich niet aan de HERE. Ze misbruiken hun priesterschap (vers 12 en 13). Ze bedreigen mensen desnoods om hun ofervlees te krijgen. Het is ook geen geheim, dat ze relaties hebben met de dames van bij de ingang van de tent van de samenkomst. Onder deze schandalige schijn valt Samuel op. Hij stijgt in aanzien bij de HERE en bij de mensen (vers 26).

Lezen we dat goed? Dat de HERE respect heeft voor de opstelling van Zijn knecht Samuel? De slapheid van Eli wordt scherp veroordeeld: 'Waarom eer je je me n boven Mij! Waarom eet je nog mee met hen?!' We kennen de afloop van de geschiedenis: Eli wordt bestraft. De HERE veroordeelt ook de zonde van deze priesters, die Zijn Naam alleen maar misbruikt hebben! 'De HERE zegene en behoeft u...'

Sla geen hoge toon aan

Toch moeten we juist van dit verhaal voorzichtigheid leren. Vele jaren later lijkt de geschiedenis zich te herhalen. Samuels me n Joel

M meditatief

(Jahwe is God!) en Abia (Jahwe is Vader!) worden richter. Hun leiding ontwricht, maar bouwt niet op. Zij zijn alleen geïnteresseerd in de hoogte van hun traktement. En weer praat iedereen er over. Maar Samuel legt zich er niet bij neer zoals Eli.

Het is wrang, als juist bij Pinksteren aan de gemeente meegedeeld moet worden, dat een jonge broeder of zuster zich heeft onttrokken. Vooraan in de kerk zit een rij jongeren om hun geloof te belijden. En in dezelfde kerk zitten ook de ouders van die broeder of zuster. Met schuldgevoel. Met vragen. Kunnen wij helpen? In veel gevallen al door het oordelen over te laten aan de HERE. Ons rest een andere taak: voorbede. Het pleidooi bij de HERE die harten toetst om ook hun namen niet te vergeten: 'Ik leg ook de namen van hun kinderen in uw handen...'

**Wegens vakantie
zal De Reformatie
een week
niet verschijnen**

Nummer 43 zal D.V. verschijnen
op 5 augustus 1995.

We komen in allerlei culturen zaken tegen die doen denken aan wat ons in de Bijbel is geopenbaard. Hoe moet dit verschijnsel worden beoordeeld? In drie artikelen wil ik nagaan hoe er in de zendingswetenschap mee wordt omgegaan, en dat confronteren met wat de Bijbel er zelf over zegt. Dit eerste artikel bespreekt Handelingen 14,8-18 en 17,16-33; het tweede artikel Romeinen 1,18-32. In het laatste artikel komt Prediker 3,11 aan de orde.

1. De openbaring van God en de volkenwereld

De Bijbel geeft de geschiedenis van het heil dat God aan de door Hem uitgekozen mensen heeft gebracht. Omdat door de zondeval de mensheid van God vervreemdde en Hem zelfs niet meer kende (wilde kernen), heeft God de middelen gegeven om Zichzelf in bepaalde mensen bekend te maken.

In de periode van de zondeval tot Abraham heeft God zich bekendgemaakt aan alle mensen. Zeker, ook toen al heeft een deel van de mensheid zich van God afgekeerd en is zijn eigen gang gegaan. Dat ging gepaard met een geweldige explosie van de macht van de zonde (Gen. 6). Om aan de voortwoekerende vernietiging van de zonde ten halt toe te roepen, heeft God de eerste wereld 'schoongewassen' door de grote vloed (zondvloed),

Het zgn. natuurverbond of het verband met Noach, na de vloed, kwam ten goede aan de hele mens-

heid, want door de door God gegarandeerde afwisseling van de Seizoenen konden & mensen op & aarde leven en zich uitbreiden en ontwikkelen. Daarna heeft God met de Babylonische spraakverwarving de verspreiding van de mensheid over de hele aarde ingezet, en tegelijk de ontplooiing van de zonde voorzien van een snelheidsbe-grenzer.

Alle volken liet Hij op hun eigen wegen gaan. Hij maakte Zichzelf en zijn plannen vanaf Abraham (Gen. 12) alleen bekend aan Israël. Zij kregen de kennis van God, terwijl de volken losgelaten werden. Dat wil zeggen: ze wisten nog wel iets van God, maar kregen geen nieuwe dingen meer te horen. Ze gaven daarbij op hun eigen wijze invulling aan de resten van hun Godskennis en hun verering van 'het hogere'. Hun kennis van God werd al spoedig vervormd en verwrongen (mythe-vorming). Bovendien gaven ze op hun eigen manier uiting aan hun religieuze gevoelens in hun cultus.

Schriftstudie

Dit vinden we terug in de merkwaardige figuur van Melchisedek, priester van de Allerhoogste God. Er was ook buiten Abrahams gedacht dus nog een aanzienlijke en zuivere kennis van God bewaard gebleven!

In kringen van de bijbelkritische godsdienstwetenschappers is het algemeen verbreid dat het verhaal van & scheppingen de zondvloed, zoals het in de Bijbel is vernield, past in het algemene patroon van het godsdienstige leven van de volken uit die tijd. Israël zou die vorm van verklaring van hun oorsprong en de duiding van de omstandigheden van die tijd overgenomen hebben van de andere volken.

Het is op grond van de datering van die verhalen niet overtuigend hard te maken dat Israël trendvolger is geweest. Het bijbelboek Genesis is eerder trendsetter te noemen. We geloven dat de wereld door God geschapen is en dat houdt in dat de schepingsverhalen van de volken per definitie een bewerking, verbastering of vervorming zijn van de enige, echte en oorspronkelijke openbaring over het begin van deze wereld en zijn bewoners.¹ Zo is ook het zondvloedverhaal beslist de betrouwbare beschrijving van de echte vloed, al kan de bekendmaking ervan in de schriftelijke vorm zoals we die in de Bijbel hebben van later tijd zijn, mogelijk zelfs wel van later tijd dan bijv. het Sumerische zondvloedverhaal, dat gedateerd wordt in de 30e eeuw voor Christus. Het bijbelse verhaal zou van jonger datum zijn. Dat neemt niet weg, dat het een betrouw-

baar verslag biedt van de echte zondvloed, **door** God bekendgemaakt en geïnspireerd opgetekend door mensen die door de Geest gedreven waren.

We **kunnen** het daarom juist als een bewijs zien van het unieke en oorspronkelijke van de goddelijke openbaring van Genesis 1-11, dat bij alle volken **vervormingen** en **sporen** van de scheppingsgeschiedenis en het zondvloedverhaal voorkomen. Er **zijn** kennelijk resten van de openbaring van Genesis 1-11 door de volken bewaard gebleven en **overgeleverd**, zij **het** met toevoegingen en verbasteringen.

Calvin spreekt over 'een zeker besef van de Godheid' (*sensus divinitatis*) en wel 'door natuurlijke ingeving' (*naturali instinctu*), 'een zeker begrip zijner Godheid' (*sui numinis intelligentiam*), dat Hij herhaaldelijk ververst. De mensen dragen volgens hem 'voortdurend in **zich** een zekere kiem van godsdienst' (*semen religionis*).²

Hoe dan ook, in de periode van Abraham tot Christus heeft God het heil, de openbaring van **Hem-zelf** alleen aan Israël doen toekomen, door **openbaringen** en indirect door profeten. De **volken** (*goyim*) liet Hij op hun eigen **wegen** gaan en gaandeweg **vervreemdden** zij steeds verder van Hem. Om het heil te bereiken, moesten zij **zich** voegen bij Israël en zich stellen onder het **gezag** van Zijn wet. De volken van rondom **moesten** zich wenden tot het centrum van Gods **heilswerk** binnen Israël: centripetaal, middelpunt (Israël) zoekend. Pas na de voltooiing van het **werk** van Christus werd het nieuwe Israël, bestaande uit bekeerde Joden en gelovige heidenen, **uitgestuurd** met de opdracht de volken op te zoeken om **aan hen** het heil te verkondigen. Het evangelie wordt middelpunt-vliedend, het heil moet vanuit Israël naar alle **volken** gebracht worden: centrifugaal. Het is **dan ook volstrekt duidelijk**

dat de **volken** juist door de proclamatie van het evangelie gewezen worden op de enige weg naar het heil, de kennis van God, namelijk door Jezus Christus. Hun eigen **weg** moeten ze dan **verlaten**. Ze moeten **dan heel** goed beseffen dat hun eigen **religiositeit op geen** enkele manier iets **kan** bijdragen tot de weg naar het **heil**, de kennis van Gods werk. Juist **in** het Nieuwe Testament staan veel teksten die duidelijk maken, dat de godsdiensten van de volken echt niets, maar dan ook **absoluut niets kunnen** bijdragen **aan** het leren **kennen** van God, **zoals** Hij zich in Christus heeft geopenbaard. De vraag is echter wat er **nog** aan **kennisresten** van de **voor-Abrahamitische** openbaring is overgebleven bij de **volken** en wat de **waarde** daarvan is.

2. IJdel bedrijf (Paulus in Lystra)

In het boek Handelingen staan twee passages waarin heel duidelijk de confrontatie **tussen** het evangelie en de godsdienst van de volken **wordt** beschreven.

In de eerste plaats is er in Handelingen 14,8-18 de beschrijving van Paulus' en Barnabas' optreden in **Lystra**. Daar genas **Paulus** een man die aan **zijn voeten** verlamd was.

Het commentaar van de mensen van Lystra was (in hun stamtaal, het **Lycaonisch**, niet in het officiële Grieks): 'De goden zijn **in** mensengedaante **tot ons** neergedaald!'. Ze gaven Paulus de naam **Hermes** (de **Griekse** boodschapper-god) en **Barnabas** de naam van & oppergod **Zeus**. En ze maakten zich op om deze in mensengedaante verschenen goden een gepast offer te **bren-gen**.

Deze gebeurtenis in combinatie met het **commentaar** van de **bevolking** maakt het **aannemelijk** dat men bekend moet **zijn** geweest met een oude Griekse mythe, namelijk die van Filemon en **Baukis**.³ Deze Griekse **mythe** schijnt van **Frygische** oorsprong te zijn (Lycaonië was oudtijds een deel van **Frygië**).

in dit oude verhaal zijn er twee goden die **als** mensen vormd op bezoek gaan bij de mensen. Ze ontmoeten overal gesloten deuren, totdat ze bij een arm, oud en eerbiedwaardig echtpaar komen, Filemon en Baukis. Deze ontvangen de vreemdelingen in hun schamele woning en geven de gasten **van** hun armoede een eenvoudig maal. Dan gebeurt er iets wonderlijks, want de wijn in het mengvat **vermindert** niet. De oude mensen begrijpen dit wonder, het is een aanwijzing dat de **goden** zijn neergedaald bij de mensen en ze besluiten hun enige huisdier, een gans aan deze boven-menselijke gasten te offeren. Het dier vlucht weg en zoekt bescherming bij een van de gasten. Dan **maken** de goden zich bekend en vertellen de arme gastvrije mensen dat ze beloofd zullen worden voor hun gastvrijheid, maar dat alle mensen die ongestraft zijn geweest zijn, gestraft zullen worden. Het hele gebied zal in een moeras veranderen, maar het huisje van Filemon en Baukis zal veranderen in een schitterende tempel. Het echtpaar mag een wens uitspreken. Ze kiezen ervoor priester en priesteres te mogen worden in die **mooie** tempel en elkaar niet **te** hoeven overleven. Ze beleven nog vele gelukkige jaren in hun tempel en gaan gelijktijdig uit het leven, doordat zij in bomen veranderen.

Paulus reageert op de interpretatie van de **bevolking** dat de goden-in-mensengedaante zouden zijn **neergedaald**, met de **nadrukkelijke** verklaring dat zij **ook** maar gewone mensen zijn. Hij wijst resoluut alle

godsdienstigheid van de bevolking af door de oproep: 'bekeert u van dit ijdel bedrijf tot de levende God, die hemel en aarde, de **zee** en al **wat erin** is gemaakt heeft' (Hand. 14,15). Dit is het verpletterende oordeel over de godsdienstigheid van die bevolking, want ze moeten zich van dat ijdel bedrijf bekeren. Het is duidelijk dat hiermee niet een bepaalde uiting of een wildgroei in de cultus is bedoeld, omdat er in positieve zin bij staat dat ze zich moeten bekeren tot de levende God, die de Schepper is van alle leven en dus **Eigenaar/Heer** van de aarde.

Als verklaring van hun mistasten in hun godsdienst geeft Paulus: 'Hij heeft ten tijde der geslachten, die achter ons liggen, alle volken op hun eigen wegen laten gaan' (Hand. 14,16). Dit is onmiskenbaar een zinspeling op de periode van Abraham tot Christus toen God zich concentreerde op Israël en de andere volken hun eigen weg liet gaan. De kennis van God ging verloren in de religieuze ontwikkeling van de volken. Verandering, uitbreiding, verwildering en verbastering van de kennis van God deed sagen en mythen ontstaan. De eredienst verwerd tot verwerkelijking en herhaling van de mythen.

Maar, zegt Paulus, God was toch niet onbekend voor jullie, want Hij heeft zich niet onbetuigd gelaten 'door u wel te doen, door u van de hemel regen en vruchtbare tijden te geven en aan uw harten overvloed van spijs en vrolijkheid te schenken' (Band. 14,17). Hier stoot Paulus door tot de kern van bijna alle religiositeit in de volkenwereld: het verlangen naar vruchtbaarheden daarmee samenhangend de garantie van de voortgang van de geschiedenis in de afwisseling van de seizoenen. De goedheid en de 'voorzienigheid' van God hebben ze veranderd in een verdorven cultus, een 'ijdel bedrijf'. Ze hadden God in zijn goedheid tegenover hen kunnen leren kennen, maar ze verwierpen die mogelijkheid. Er is maar één mogelijkheid over: beke-

ring van die 'ijdele' godsdiensten omkering naar de dienst van de levende God. In de heidense religiositeit is niets wat bruikbaar is voor het verkrijgen van de verlossing.

3. Buitengewoon bijgelovig (Paulus in Athene, 1)

De tweede confrontatie van het evangelie met de heidense religie vond plaats in Athene. Het zal niet toevallig zijn dat van de vele confrontaties die Paulus gehad moet hebben met vertegenwoordigers van de verschillende religies, juist die in het centrum van wijsheid en religiositeit, Athene, ons overgeleverd is.

In Handelingen 17,16-33 staat direct al dat Paulus geprikkeld, geërgerd was over de godsdienstigheid van de Atheners. Na de samenspreking (dialoog) met de Joden en Jodengenoten, treft hij op de markt epikuristen en stoïcijnen aan. Zij erkennen dat het een ander verhaal is dan ze gewend zijn, maar ze houden hem voor een 'graantjespikker', zo een die van alle stromingen iets mee pikt en doet alsof het zijn eigen, originele gedachten zijn. Vooral het evangelie van de opstanding van Jezus trekt negatieve aandacht. Dat is ongehoord: een mens die bevrijd is uit het lichaam en terugkeert in de wereld van de ideeën, gaat toch niet weer terug naar het lichaam, de kerker van de geest? Hoe dan ook, ze slepen Paulus mee naar de Areopagus om te discussiëren.

Het verslag van de rede op de Areopagus (Hand. 17) laat zien dat Paulus op schitterende wijze zijn gehoor voor zich wist te winnen. Bij 'prijs' ze, omdat ze 'in eik opzicht een buitengewoon ontzag hebben voor godheden', zoals blijkt uit de vele voorwerpen van verering in hun stad. Nu is 'ontzag voor godheden' een te positieve vertaling van de Griekse term (*deisidaimoneo*). Het gaat niet over de verering van de (opper)god of de goden (theos), maar om de cultus van de vage categorie van tussenwezens tussen de

goden en de mensen; dus over het op bijgelovige wijze vrees hebben voor geesten, demonen, en andere wezens. Het woord voor 'godheden' wordt altijd in negatieve zin gebruikt.⁴ Ook al proberen vele geleerden er nog iets positiefs uit te persen, dat is niet mogelijk met dit woordgebruik.

Dat Paulus direct doorgaat en de aanwezigheid van een altaar aan een onbekende god aangrijpt om het evangelie van de kennis van God door Jezus aan te bieden, kan ook bezwaarlijk als een positieve beoordeling van de Atheense 'godsdienstigheid' worden aangemerkt. Immers, hij gaat verder: 'de God, die de wereld gemaakt heeft en al wat daarin is, en die een Heer is van hemel en aarde, woont niet in tempels met handen gemaakt, en laat Zich ook niet door mensenhanden dienen, alsof Hij nog iets nodig had, daar Hijzelf aan allen leven en adem en alles geeft' (vss. 24, 25). Dit is de definitieve streep door alle godsdienstigheid, tempeldienst en altaarcultus van de Grieken. Het is niet gepast om te denken dat God zo te dienen is. Bovendien kan deze godsdienstigheid de vereerders niet tot kennis van de levende God brengen. Trouwens aan offers heeft God helemaal geen behoefte, zegt Paulus, omdat Hij alles al bezit. De heidense cultus in Athene is daarom misplaatst.

4. God boven de mensen (Paulus in Athene, 2)

Maar de communicatie-lijn naar de Atheners wil God nu via Paulus openen door de mededeling dat God alle mensen geschapen heeft en daarbij bepaald heeft dat de aarde door de mensen geheel bevolkt moet worden (Hand. 17,26). Bovendien stammen de mensen niet van de goden af, maar is de hele mensheid uit het eerste menselijke schepsel, Adam, voortgekomen. Mensen hebben niets goddelijks, mals de Grieken dachten. Het is Gods bedoeling dat de mensen Hem zouden zoeken of ze Hem tas-

tende zouden vinden. Met het oog daarop heeft God voor alle mensen de tijden en de grenzen van hun woonplaatsen bepaald.

Dit is niet de 'algemene genade' zoals vaak ten onrechte gesteld is, maar dit is de verzekering dat de geschiedenis in Gods hand is. Hij heeft het zo bepaald dat de volken op hun eigen wegen zouden gaan. God heeft ze het heil en de verlossing onthouden; voor de Atheners tot dit moment, waarop Paulus hen het evangelie verkondigt. De mensen hebben wel getast en gezocht, maar ze konden op eigen kracht God niet vinden of tot kennis van Hem komen. Toch is God door zijn onderhoudende kracht in de natuur en de geschiedenis niet ver weg voor de mens.

Dan komt het zgn. Aratus-citaat: 'wij zijn sok van zijn geslacht'. Volgens sommigen is het een citaat dat samengesteld is uit verschillende voor de Grieken klassieke dichtregels, voornamelijk van Aratus, maar er zijn ook anderen die soortgelijke gedachten onder woorden hebben gebracht. Volgens de dichters stammen de Grieken dus van Zeus af, zijn ze uit god voortgekomen. Kan Paulus deze betekenis zo argeloos overnemen, zonder duidelijk te maken dat de hoorders door de levende God geschapen zijn en niet verwekt zijn door de godheid (en dus iets goddelijks moeten bezitten)? En is volgens de Grieken daarom ieder mens van de 'mrt' van de goden? Of is de mens van God afhankelijk in zijn doen en laten, zoals Paulus bedoelt? De conclusie van Paulus laat echter over zijn bedoeling met dit citaat geen onduidelijkheid bestaan.

Omdat de mens door God, de levende God, de Schepper van de aarde, gemaakt is, en de mens van de Onderhouder van het leven en de God van de geschiedenis 'afstamt', moet er geen eer aan Hem gebracht worden door middel van goud, zilver of steen, dom menselijke nijverheid gevormd tot afbeeldingen (godenbeelden). God wil de tijden van de onwetendheid voorbijzien. De

mensen die God niet gediend hebben, zijn dus niet onschuldig, maar God rekent de straf ervoor niet toe, Hij ziet het voorbij. Maar dan komt de oproep: nu is het moment gekomen dat iedereen die zo buiten God geleefd heeft zich moet bekeren.

De heidenen hebben geen kennis van God en moeten zich afwenden van hun religieuze bedrijf en zich bekeren tot de levende God die boven alle mensen verheven is.

De klem van de oproep tot bekering is dwingend, want stelt nadrukkelijk dat God de hele aardbodem hierom zal oordelen door de Aangewezenen. Juist op het hoogtepunt van de 'preek' haakt het grootste deel van de hoorders af, want de door God Aangewezenen is Degene die waardig en betrouwbaar is om dat oordeel uit te spreken, omdat Hij uit de doden is opgewekt: de Christus, de Zoon van God. Zie hier de kern van het evangelie. De hoorders zijn tot de beslissing gebracht: nu voor Jezus, & Opgestane. Geloof Hem, & niet! De meesten haken hier af, omdat de opstanding voor hen een dwaasheid en de grootste mogelijke afgang is: de geest mag toch niet weer vernederd worden en in de kerker van de geest, het lichaam terugkeren? Gelukkig zijn er ook enkele mensen die er meer van willen horen. Een kleine groep komt uiteindelijk tot geloof.

¹ W. van Baaren, *Scheppingsverhalen, de schepping der wereld volgens het geloof der volken*, Amsterdam: Querido, 1964 (Salamander G 182), geeft interessante gegevens over de opvattingen van de volken over het ontstaan van de aarde en de oorsprong van hun eigen volk. Maar hij beschouwt al zulke verhalen als gelijkwaardig. Het unieke van de Godsopenbaring speelt bij hem geen rol. Van Baaren taxeert de bijbelse versie van het scheppingsverhaal dan ook als een visie van het latere Israël op zijn eigen oorsprong en niet als openbaring van God. Zo hebben bijv. ook de Papoea's in het Mappi- en Digul-gebied op Irian Jaya hun eigen verklaring van hun oorsprong in hun mythen, zie in: Tj.S. de Vries (red.): *Een open plek in het oerwoud*, Groningen: De Vuurbaak, 1983, 11. In het heden blijkt dat ze de bijbelse gegevens die ze van de zendelingen horen, inpassen in hun eigen verhalen.

² *Institutie* 1.3.1 en 3 (vert. A. Sizoo). Calvin stelt daar ook dat deze *sensus divinitatis* nimmer vernietigd kan worden. In 1.4. Inspreekt hij het feit dat de godskennis door onwetendheid of slechtheid verstikt of verdorven wordt. Vgl. ook J.H. Bavinck, *Religieus besef en christelijk geloof*, Kampen: Kok, 1949, 142-145.

³ Zie kader. K.J. Popma, *Evangelie contra evangelie*, Franeker: Wevv, z.j., 36v., geeft de Frygische vorm, Gustav Schwab, *Griekse Mythen en Sagen*, Utrecht/Antwerpen: Spectrum, 1984, 38v., de uitgebreidere Griekse variant van de mythe.

⁴ Zie D.K. Wielenga J.Dzn, 'Paulus en Aratus', *De akker is & wereld*, Amsterdam: Bolland, 1971, 9-30. Hij vertaalt met 'ongemeen superstitieus' (H) en concludeert dat het in een uiterst negatieve zin door Paulus gebruikt wordt. Vgl. N.H. Gootjes, *De geestelijkheid van God* (diss.), Franeker: Wever, 1984, 87v.

De talrijke blijken van medeleven en deelneming, die wij mochten ontvangen na het overlijden van onze zeer beminde en lieve vrouw, moeder en oma,

Janny van der Ros-Waalewijn

en de grote belangstelling voor de teraardebestelling van haar lichamen de daaraan voorafgaande samenkomst van Woord en Gebed, hebben ons diep getroffen.

Weest u ervan overtuigd, dat wij u allen hiervoor zeer dankbaar zijn. Dit medeleven heeft ons bemoedigd.

Onze enige ware troost blijft het belijden, zoals omschreven in de eerste Zondag van de Heidelbergse Catechismus.

Zuiderlaan 31
7322 HL Apeldoorn

B. van der Ros en
(klein)kinderen

Wandelen met God

Omgaan met het aardse goed is een thema, dat **alles** te maken heeft met een christelijke levenswandel. **God** heeft **ons** immers aangesteld als **rentmeester**: Hij vertrouwt ons **toe**, **wat** wij in **zijn** dienst **mogen** beheeren. En Hij vraagt daarover ook **verantwoording**.

Nu komt het ook binnen de **gemeente** voor dat mensen niet goed omgaan **met** hun geld. Soms is de oorzaak schuldige opzet, soms ook onkunde of onmacht.

Het gaat mij in dit geval dus niet om mensen die, enkel en alleen omdat ze **over te weinig inkomsten beschikken**, in problemen komen.

Dat **vraagt een** ander verhaal.

Maar **ook** wanneer gemeenteleden, **vanwege** een verkeerd beheer, in financiële moeilijkheden **komen**, is het **de** taak **van** de diakenen om te helpen. **Hun ervaring** is echter dat zij **in** dat **soort** gevallen meestal veel te laat worden ingeschakeld. Want de **weg** naar een financieel **debacle** wordt meestal al **heel** vroeg ingeslagen. Om u te helpen die weg te herkennen, zodat u gewaarschuwd bent, of **eventueel** goede preventie **kunt** toepassen, beschrijf ik een aantal stadia op die weg.

Niet alle **zullen even** herkenbaar zijn, **maar samen** vormen ze **een** **gegarandeerde weg** naar **echte** problemen.

Zeven fasen

Fase I. Begin al vroeg in je leven, als je problemen zoekt, met **flink** geld verdienen: **een** **krantewijk**, vakken vullen bij de kruidenier. Daar schuilt op zichzelf geen kwaad in, al lijkt het me in veel gevallen nuttiger om de tijd te **besteden** aan **een** goed boek of een

leuke hobby. Maar als je geld verdient, zorg er dan wel voor dat je ouders hebt die je volledig vrij laten in de besteding ervan. Dan **kun** je allerlei leuke dingen doen: de modernste fiets kopen, de mooiste computer. En als je wat ouder wordt kun je de grote jongen uithangen: uitgaan **op** zaterdagavond en royaal **rondjes** geven aan **je** vrienden. Zo zorg je ervoor dat je **verdiende** geld ook weer snel **wordt** uitgegeven. Je went er aan om van de hand in de tand te leven.

Fase 2. Als je verkering krijgt, **moet** er natuurlijk wel gespaard worden. Dat spreekt vanzelf. Maar doe dat vooral niet te fanatiek. Je bent immers maar **één** keer jong. Zorg er dus ook voor dat je **ook** blijft **uitgaan** en goed **met** vakantie kunt. Schaf als **jongen** een auto **aan**. En omdat je er als meisje goed uit **wilt** zien, geef je nogal **wat** geld uit **aan** make-up en een afwisselende garderobe. Tegen de tijd dat de trouwplannen vaste **vorm aannemen** heb je wel wat gespaard voor de bruiloft, maar je begrijpt: veel rente brengt dat bedrag nog niet op.

Fase 3. Als de bruiloft in zicht komt, word je even heel zuinig. En omdat je allebei een baan hebt, gaat het sparen snel. Dat moet ook wel, want je wilt **een groot** feest **geven**. **De bruid koopt haar jurk bij** een exclusieve zaak, de bruidegom huurt **een** zaal in een chique restaurant en vraagt de medewerking van een **flinke** band.

Als de kosten worden berekend, blijkt het gespaarde bedrag gelukkig net genoeg te zijn om de **rekening** van de bruiloft te betalen.

Fase 4. Natuurlijk moet je ook een woning inrichten. Je hebt wel wat spulletjes, maar opeens komt er veel **meer** kijken. Het zijn vooral de kleine dingen, die de rekening laten oplopen. Maar **geen** nood je kunt allebei nog werken. En **daarom** is **een** persoonlijke **lening** snel afgesloten. Ook de **meubelzaak** geeft gemakkelijk krediet. Zo start je je gezin **in een** piekfijn **ingerichte flat**, met een schuld **van** vijftienduizend gulden. Maar dat is niet zo'n probleem: met een dubbel inkomen slinkt die schuld al **weer** snel.

Fase 5. **Hoera! De baby kondigt** zich aan. Wel een beetje vroeg, want de schuld is nog niet afgelost. Gelukkig maar dat je zo'n **handige vorm** van krediet hebt gekozen, waarbij je de aflossing tijdelijk **kunt** opschorten.

Tijdens de zwangerschap **wordt** er uitgebreid gewinkeld. Van sparen komt er **dan ook** niet veel. Integendeel: je laat je een dag lang verwenen in zo'n zaak, waar alles te **koop** is voor moeder en **kind**. Als de complete uitzet in de nieuw-ingerichte babykamer wordt uitgestald, blijkt de rekening ver boven verwachting te zijn. Het lopend krediet wordt tot op het maximum **aangesproken**: **twintigduizend** gulden schuld. En, o ja, ook de **afbetaling van** de meubels is nog niet helemaal rond.

Fase 6. Als de baby geboren is, de dokter en de kraamhulp **betaald**, **alles op de video-cassette** is vastgelegd, **staat** de dagrekening van de **giro flink rood**. Na **zes weken** stopt het inkomen van de **jonge moeder**, zodat het **gezin** van **één** salaris rond moet komen.

De jonge moeder wordt het leven op haar flatje snel zat, al was het alleen maar **omdat je voor iedere boodschap met de baby elke dag zes trappen op en neer moet**. Samen kijken ze **uit naar een woning met een tuin. Die wordt gymden, al is & hum een flink stuk hoger.**

De verhuizing wordt sober uitgevoerd, **omdat** ar simpelweg geen geld **meer** is. **Maar** toch liggen er, na **de verhuizing**, een aantal **rekeningen** in de la die niet betaald kunnen worden.

Daarop volgen aanmaningen en bezoeken van leveranciers. Met hangen en **wurgen** lukt het om de lastigste schuldeisers van **bet lijf te houden**. Maar het komt **regelmatig** voor dat **ook** de aflossingstermijn van **de lening** wordt overschreden. En dat levert heel vervelende brieven op.

Fase 7. Als de auto het begeeft wordt een andere **gekocht**. Anders **kom je immers met een baby nergens. Gelukkig staat de garage toe** dat de rekening **pas** na zes maanden wordt betaald. **Een nieuwe wasmachine is hard nodig**, vanwege de baby-was. Er is **een firma die zo'n machine levert met een handig eigen krediet-systeem: je hoeft maar veertig gulden per maand af te betalen.**

In het **jonge gezinnetje ontstaan wat spanningen. Er is nooit geld voor iets extra's.** Hij wil toch **graag z'n pilsje blijven drinken, zij kan het roken niet opgeven. Maar alles wat overblijft, moet direct weer aan rente worden uitgegeven.** Van aflossing is al lang geen sprake meer.

De **bom** barst als de auto moet worden betaald. Krediet wordt niet meer verleend, zodat de **garage de auto terughaalt. Wel eist de garage geld voor een half jaar gebruik. Daarbij wordt de deurwaarder ingeschakeld. De deurwaarder moet helaas constateren** cht de **rekening op dat moment niet betaald kan worden.**

De opgelopen schuld, **vanwege**

het lopend krediet **en de openstaande rekeningen bij verschillende leveranciers, kan met het beschikbare inkomen niet meer worden afgelost.**

Het gezinnetje is failliet.

Variaties mogelijk

Dit verhaal kan op vele manieren gevarieerd worden.

Er kan ziekte **in** het spel **komen**, of ontslag en **werkeloosheid**.

Soms ontstaan de problemen **omdat er een huis is gekocht en de hypotheek-lasten te zwaar worden.**

Vaak is er ook onervarenheid in het beheren van het gezinsbudget. Maar in al die gevallen zijn de gevolgen even dramatisch.

Je durft met het verhaal niet naar **buiten**. Je schaamt je geweldig voor je familie. En het gevolg is dat je steeds dieper in het moeras wegzakt.

Bet ergste en meest bedreigende is dat het jonge huwelijksgeluk op het spel komt te staan. Je gaat elkaar verwijten maken. De dagelijkse zorg om rond te komen drukt de stemming en levert voortdurend spanning op.

Hoe verder?

De deurwaarder zal in zo'n geval de slachtoffers naar **de sociale dienst van de burgerlijke gemeente verwijzen. En via de sociale dienst**

kom je dan meestal bij de gemeentelijke kredietbank uit, die **zo** mogelijk **een saneringsplan opstelt. Laat het duidelijk zijn: dat is bepaald geen leuk vooruitzicht.**

Het is daarom **heel** wat verkieslijker wanneer je al je moed verzamelt om je nood neer te leggen, waar ze **hoort: bij de gemeente van de Goede Herder. Niet dat die je direct uit de brand helpt, maar** ze kan **je wel op een goede manier verder helpen.**

Hoe dat gaat, wil ik een andere keer beschrijven.

Tegelijk met de **bedoeling om diakenen**, die met dit bijltje nog **niet** hebben gehakt, **een aantal suggesties door te geven.**

Tot onze spijt hebben wij in *De Reformatie* van 1 juli 1995 de naam van de schrijver van de rubriek 'Wandelen met God' (pag. 781 en 786) **verkeerd weergegeven.** De auteur van dit artikel is B. Luiten. Onze **excuses voor deze vervelende fout.**

HOTEN • VAN RIETSCHOTEN • VAN RIETSCHOTEN • VAN RIETSCHOTEN • VAN

VAN
HO
VAN
HOT
VAN

BOEKHANDEL
Uw boekenbestellijn 010-4820488

VAN RIETSCHOTEN

Keizerswaard 8. 3078 AM Rotterdam. Winkelcentrum Keizerswaard

HOTEN • VAN RIETSCHOTEN • VAN RIETSCHOTEN • VAN RIETSCHOTEN • VAN

VERWARRING OVER DE AMBTEN

K. Harmannij

Achtergronden

De synode van Heemse

De synode van Heemse legde de vinger bij deze zere plek. Als antwoord op beide rapporten werd gezegd u beweert wel van alles over de bevoegdheden van predikanten en ouderlingen, maar u levert geen van beide het bewijs voor uw opvattingen (*Acta*, p. 60).

Tegelijk zag de synode ook zelf geen kans om een goed onderbouwde uitspraak te doen. De *Acta* vermelden & de praeses & behandeling als volgt afsloot: 'De discussie op deze synode heeft weer bewezen dat er niet voldoende helderheid over deze materie bestaat.

Laat men in rust over deze zaken blijven doordenken' (*Acta*, p. 61). De verwarring was wel geconstateerd, maar niet verholpen. En dat, terwijl toch aan het licht gekomen was waar het op vast zat: in een verschil van visie op de ambten. We zijn als kerken niet in staat gebleken om duidelijk te vertellen wat een ambt is, en wat de bevoegdheden van ambtsdragers zijn. Niet zo'n beste situatie!

Het boek van Van Bruggen

Gelukkig ging de bezinning door. Nog in het zelfde jaar 1984 verscheen een exegetische studie van J. van Bruggen over de 'ambts-teksten' in het Nieuwe Testament: *Ambten in de apostolische kerk*. Een boek dat gretig aftrek vond. Want de verwarring over de zaak van de ambten zat eigenlijk in het werk van Van Bruggen de eenheid weer wat terugbrengen!

Helaas was dat niet het p.d. Van Bruggen maakte de verwarring

De synode van Ommen 1993 heeft enkele knopen doorgehakt. Onder meer over de zegen 'in erediensten waarin geen predikant voorgaat'. Daar was al jaren over doorgedacht. De synode van Arnhem 1981 had er al een studie-deputaatschap voor ingesteld. Met helaas als resultaat dat er op de synode van Heemse 1984 twee tegengestelde rapporten lagen: de ene helft van het deputaatschap sprak zich uit vóór het opleggen van de zegen door bijvoorbeeld een preeklezende ouderling; de andere helft was tegen.

De deputaten van Arnhem

In beide rapporten werd trouwens wel duidelijk waar het probleem lag. En ook waar het niet lag. Het lag niet in een verschillende visie op de 'leesdienst'. Beide rapporten konden zich goed vinden in de uitspraak van de synode van Kampen 1975, dat ook een 'leesdienst' een echte eredienst mag hem. Ook was er geen verschil van mening over het karakter van & mgen. Beide rapporten citeren het zelfde opstel van A.N. Hendriks, om de zegen aan te duiden als 'bediening van de verzoening'.

Maar verschil was er wel in de visie op de ambten. Het ene rapport voerde een pleit voor een nogal flexibele kijk op de ambten: iemand die voorgaat in een 'leesdienst' heeft op dat moment de ambtelijke bevoegdheid daarvoor. Hij is geroepen door de kerkeraad, en zo door de gemeente, ja door God zelf. Geroepen om het evangelie te verkondigen, ook al is dat

door middel van een 'leesprek'. En ook geroepen om de zegen op te leggen. Hij doet dat 'ambtshalve' (*Acta Heemse*, p. 183).

Het andere rapport is strikter: ambten moeten goed onderscheiden blijven. Een ouderling die voorgaat in een leesdienst, krijgt niet opeens een ander ambt. Hij blijft ouderling. En het is niet aan de ouderlingen opgedragen om in de erediensten het Woord van God te verkondigen of de zegen op te leggen. Dus kan hij dat nooit 'ambtshalve' doen (*Acta*, p. 168).

Zo was er dan verschil van mening over een nogal fundamentele zaak: de ambten zelf. Verwarring over de vraag wat eigenlijk ambten zijn. Verwarring over de taak van de verschillende ambtsdragers. Verwarring over bevoegdheden. Met als gevolg dat men niet in staat was om over een tamelijk geringe kwestie – zal een lezende ouderling 'u' of 'ons' zeggen bij het uitspreken van de zegen – een duidelijke uitspraak te doen.

zelfs nog groter dan ze al was. Het was namelijk niet **zijn** bedoeling, zo schreef hij al in het *Woord vooraf*, om een complete kerkordelijke structuur aan te reiken, een afgeronde visie op de ambten. Het ging hem alleen om het exegetische grondwerk nauwkeurig luisteren naar teksten die min **af** meer handelen over **ambten en** ambtsdragers. Maar ondertussen kwam hij wel tot conclusies die ernstige vragen oproepen bij **& bestaande** kerkelijke structuren. Bijvoorbeeld 'dat in de eerste gemeenten de onderscheiding tussen opzieners en diakenen sterker **was** dan **in** de Gereformeerde Kerken' (p. 115). **Toch** zei Van Bruggen **niet dat de diakenen de kerkeraadsbanken uit moeten; hij deed slechts** een suggestie in die richting (p. 117).

Gevolg: discussie en nieuwe verwarring over het ambt van de diakenen. Hebben we het altijd verkeerd gedaan? Of is Van Bruggen eenzijdig in zijn uitleg? Eenstemmigheid was er bepaald niet, en is er nog steeds niet.

Iets dergelijks was het geval bij de uitleg van I Timoteüs 5 : 17. In de bevestigingsformulieren is dit de tekst om het onderscheid aan te geven tussen ouderlingen en predikanten. Maar Van Bruggen schreef op p. 104, naar aanleiding van deze tekst: 'Wij concluderen dat de apostelen één soort oudsten in elke gemeente hebben aangesteld met als taak de gemeente te weiden door woord en leer. Het feit dat sommigen daarmee intenser bezig konden zijn dan anderen en dat zij mogelijk ook met speciale, tijdseisende, opdrachten werden belast, wettigt niet het invoeren van twee ambten'.

Nou, daar sta je dan als kerken. Met een kerkelijke structuur die van ouderlingen en predikanten heel verschillende ambten heeft gemaakt. Moet dat dan allemaal anders? Of mogen we zeggen: uit andere teksten is het onderscheid tussen ouderling en predikant alsnog weer aan te wijzen? Of doen we

dan aan inlegkunde? Verwarring genoeg.

Ik heb niet de bedoeling om Van Bruggen dit te verwijten. Hij hoeft ook niet alles te doen. Ik constateer alleen dat de verwarring over de ambten door zijn boekje niet is weggenomen, maar op bepaalde punten zelfs verhevigd.

De synode van Ommen

Ondertussen sudderde het vraagstuk van 'de zegenende ouderling' nog steeds door. Via de particuliere synode van 'het Zuiden' kwam het op de synode van Ommen 1993 terecht. En die hakte dus de knoop door.

Tenminste: wat die zegen in de leesdiensten betreft. Niet wat de problemen op de achtergrond betreft: hoe zit nu m& de ambten?

Want op dat punt deed de synode zo weinig mogelijk.

Wel iets meer dan de particuliere synode van het Zuiden. Die had de hele kwestie van de ambten buiten beschouwing gelaten. Men zei daar eenvoudig (Acta Ommen, p. 74): laten we eens kijken naar de dingen waarover we het wel eens zijn. Dat is eerst dat een leesdienst toch wel een echte eredienst mag heten; dat is verder ook, dat in een echte eredienst de zegen niet mag ontbreken. Conclusie: ook in de leesdienst behoort de zegen te worden uitgesproken. En waarom zou je daar dan iets in veranderen?

Maar deze redenering vond de synode-commissie iets te simpel. De kwestie van de ambten kon toch niet helemaal buiten beschouwing blijven. Dus voegde ze er zelf iets over de ambten aan toe: namelijk dat de ambtsdragers gezamenlijk optreden. De volmacht om de zegen op te leggen is de gemeenschappelijke verantwoordelijkheid van de gezamenlijke oudsten. Daarmee zijn zowel de ouderlingen als de predikant bedoeld, zodat over het eventuele onderscheid niet meer gesproken hoeft te worden (Acta, p. 391).

Maar de synode zelf vond ook dat nog te mager. Dus werd er tijdens de behandeling nog een 'grond 4' toegevoegd, met de geruststellende opmerking dat belijdenissen kerkorde het onderscheid tussen de ambten voldoende hebben geregeld. Dit ene afgegrensde punt van de zegen zou daar geen verandering in hoeven brengen (Acta, p. 75).

De synode heeft dus haar uiterste best gedaan om zich niet te branden aan de discussie over de ambten. Begrijpelijk, anders was er nu misschien nog geen uitspraak geweest over de zegen in diensten zonder predikanten.

Toch ook teleurstellend, deze opstelling. Want zo heeft de synode nog eens het beeld bevestigd, dat het met de ambten maar een verwarrende boel is, momenteel. Wie vanuit de leer over de ambten de zaak van 'de zegenende ouderling' wil oplossen, raakt alleen maar verstrikt in allerlei lastige problemen. Blijf dus bij dat wespennest van daan.

En daarna

De verwarring is zo nog lang niet ten einde. Dat bleek al tijdens de bespreking op de synode. Die ging vooral over de zaak van de ambten, de scheiding tussen de ambten, en de ambtelijke bevoegdheden. Verschillende sprekers drongen aan op meer duidelijkheid daarover.

Het bleek ook na afloop van de synode. De acta waren nog niet verschenen, of er werd in *De Reformatie* al pittig gediscussieerd over dit besluit. En zoals te verwachten was, ging die discussie over de ambten. Niet over de zegen, maar over de betekenis van dit besluit voor onze kijk op de verschillende ambten. Waarbij eigenlijk alle betrokkenen schreven: we zijn er niet klaar mee! Hier moet meer duidelijkheid komen.

B. Luiten, voorzitter van de synodecommissie die het besluit heeft voorbereid, probeerde nog wel om de zaak te sussen. Onder het kopje

'Zijn de ambten in het geding?' schreef hij in De *Reformatie* van 12 februari 1994: 'De vraag was niet: "wat vindt u van de ambten?", maar: "is de zegen wezenlijk voor de eredienst, net als een preek?"' Ongetwijfeld heeft hij gelijk: dat was de vraag die de synode wilde beantwoorden. Maar ongetwijfeld hadden ook de andere schrijvers gelijk (o.a. C.J. de Ruijter en M. te Velde): dit besluit heeft consequenties voor onze kerk op de ambten. En daar zijn we nog niet klaar mee.

We moeten door!

Het lijkt me ook bitter noodzakelijk, dat we op dit punt tot helderheid komen. Niet dat we volledig eenstemmig zullen worden, maar wel dat we met elkaar een kader vinden, dat duidelijk en bruikbaar is.

We hebben dat nodig voor de kerkelijke besluitvorming in de toekomst. Gebleken is dat zo'n simpele zaak als 'de zegen in diensten zonder predikant' ontzettend lang kan worden opgehouden door onduidelijkheid over de ambten. Hoe zal dat straks gaan, als er voorstellen komen over liturgische vernieuwing? Of als er voorstellen komen om 'in diensten zonder predikant' ook de bediening van doopen avondmaal aan de ouderlingen toe te vertrouwen? De synode heeft dat nu nog buiten de deur gehouden, maar het rommelt nog steeds wat rond in het voorportaal. Straks klopt het aan, en wat moeten we dan? Je kunt niet voortdurend met oogkleppen op blijven lopen. Je zult dan duidelijk moeten hebben hoe het zit met de ambten, zodat je vlot en eensgezind tot besluiten kunt komen.

We hebben het ook nodig voor alle ambtsdragers zelf. Er zijn er velen die de discussie laten voor wat het is; zij weten voor zichzelf wel hoe ze de dingen willen doen. Maar ze hebben recht op meer. Dat we ook als kerken weten hoe en waarom

de ambtsdienst zo en niet anders wordt aangepakt. Ik denk vooral ook aan die ambtsdragers, die het gevoel hebben dat alles op losse schroeven is komen te staan. Dat werkt niet plezierig. Je voelt je overgeleverd aan toevallige menselijke structuren. Dat werkt zelfs frustrerend.

Ik denk tenslotte ook aan die ambtsdragers, die hun ambt toch h— willen houden, en daarom zelf een Goddelijk gezag in leggen, zonder dat ze dit kunnen verantwoorden. Dat kan veel schade doen in de kerk van Christus.

Aan het werk dus. Maar hoe? Daarover graag een volgende keer.

Tot onze spijt hebben wij in De Reformatie van 1 juli 1995 de naam van de schrijver van de rubriek 'Achtergronden' (pag. 781 en 788) verkeerd weergegeven. De auteur van dit artikel is R. Kuiper. Onze excuses voor deze vervelende fout.

Uw kerkgebouw is toch wel bij Donatus verzekerd?

100% zekerheid

Als brand-, storm- of andere

schade dreigt, is het maar het beste als uw kerkelijke eigendommen bij Donatus zijn verzekerd. Gewoon, omdat Donatus in de praktijk bewijst er te zijn wanneer Donatus het meeste nodig is! Bij calamiteiten van welke omvang en aard dan ook. Op basis van op maat gesneden voorwaarden.

50% premierestitutie

Bovendien is kiezen voor Donatus kiezen voor verantwoorde bestedingen. Jaarlijks wordt de winst van Donatus in de vorm van premierestitutie terug betaald. In de afgelopen 10 jaar bedroeg deze premierestitutie gemiddeld maar liefst 50%!

Samen sterk.

Donatus is een onderlinge

verzekeringmaatschappij. En dat betekent dat de leden samen de kracht van Donatus bepalen. Een gemeenschapsgedachte die er inmiddels toe heeft geleid, dat er ruim 75% van alle kerkgebouwen in Nederland bij Donatus is verzekerd.

Wilt u meer weten?

Vraag dan om een persoonlijk gesprek met één van onze adviseurs. Ook als u nu nog elders bent verzekerd.

donatus

Vertrouwd verzekerd.

O.V.M. Donatus u.a., Postbus 5055, 5201 GB 's Hertogenbosch, tel: 073-122166

EEN BEZOEK AAN INDIA: LAND? KERK EN SEMINARIE

H.M. Ohmann

Kerk wereldwijd

1. Het land

Het is vandaag, we schrijven 10 juli – alweer vier maanden geleden, dat we ons op reis hebben begeven naar het verre India, een land, neen, een subcontinent in het onmetelijke Aziatische continent. Als we er nu aan terugdenken, staat ons die reis nog als de dag van gisteren voor de geest. Dankbaar memoreren we op deze plaats de hulp bij de voorbereiding die we hebben ontvangen van de Deputaten Buitenlandse Kerken, in opdracht van welk college de reis werd ondernomen, en de zorgen van de Verre Naasten bij het regelen van de vliegreis van Amsterdam via Parijs naar New Delhi, alsook de medewerking van dr. Mohan Chacko, principal van het Seminarie, die na veilige aankomst op Indira Gandhi Airport, zorg heeft gedragen dat de volgende avond Dehra Dun, de eindbestemming, werd bereikt.

Het was voor schrijver **dezes** een hele gebeurtenis. Al vanaf de jaren vijftig hebben dit land, zijn volk, talen en culturen ons uitermate **geboeid**. Eerst **door** lectuur, daarna, **in** de jaren zestig, door studie onder zeer deskundige leiding **aan** een Belgische en Nederlandse universiteit, **wat dan** alles bij elkaar **genomen** in de jaren tachtig resulteerde in een **boek**. **Van** het zien met eigen ogen **was** het tot dan toe **nog** nooit gekomen. Nu was het zover. Met **gespannen** verwachtingen traden we dit deel **van** de wereld, dit stukje van Gods **aardbodem**, tegemoet. De verwachtingen waren gespannen, ja, maar – om eerlijk te zijn – ook gemengd met een **klein** tikkeltje scepsis. Want hoe voorin-

genomen **ik ook** was t.a.v. dit land, je hoorde toch wel eens vreemde dingen... Niet **alleen** de vreemdeling, ook de Indiër zelf is zich daarvan bewust. Een paar maal ben ik door Indiërs gevraagd naar mijn 'likes and dislikes' {wat **mij** wel en niet aanstond}. Hoewel **ik uit een** zekere beleefdheid het antwoord op de laatste vraag trachtte te ontwijken, het mocht niet baten. De vragensteller wilde bescheid en toen hij het na enige moeite vernam, gaf hij ons nog gelijk ook! **Maar**, zo voegde **hij** er aan toe, dat waren kennelijk mensen die niet zo'n hoge opleiding hadden genoten **als** hij, die wist hoe het hoorde...

Bij onze aankomst tijdens het midernachtelijk **uur** hebben we van het land niet zoveel gezien. Dr. Chacko **wachtte** mij op en had voor een 'pre-paid' taxi gezorgd. Dat **voorkwam** onderhandelen (en afgezet worden). Ook was logies in het Y.W.C.A. geregeld. 's **Morgens** konden **we** uitslapen. Het eerste wat me opviel bij het wakker worden was het lawaai **op** straat, **moer** van het **verkeer** dat in **India** wel heel lawaaiërisch is. Na **een** laat ontbijt **ging** het onder leiding van een zekere Devaanand Bhagwan, ons **aanbevolen** als 'a fine christian brother', per **taxi** naar Dehra Dun, dat **op** een afstand **van** zo'n zes à zeven **uren** N.N.O. **van** Delhi ligt. De weg **loopt door een** uitgestrekte laagvlakte, die nauw merkbaar stijgt, tot het in de nabijheid van de Shiwaliks, een lage bergketen die voor de **eigenlijke** Himalaya ligt, echt klimmen **wordt**. Niet **zodra** ben je in de Shiwaliks of de apen komen **tevoorschijn**.

Tijdens zo'n reis leer je het land **kennen**. **Van** Delhi tot de Shiwaliks zie je rechts en **links** van de weg gecultiveerd land. Veel suikerriet. Er wordt in India gewerkt! In landbouw en veehouderij. Je ziet het vee grazen in het weiland maar ook veel langs de weg. We aanschouwden het heilige dier in tweeërlei functie: als **melkgeefster** en als trekdier, en dan in meerdere variëteiten: de slungelige buffel met de slaphangende oren en de fiere zebu, in verschillende kleuren, waaronder de prachtige witte exemplaren, sommige ter **grootte** van een paard, **van** ons de prijs krijgen. **Van** de **productiviteit** dezer dieren getuigen ook de torentjes **opge-**

bouwd uit koeken van gedroogde mest die je langs de weg ziet en die als brandstof worden verkocht. Behaive buffels, zeboes en paarden laat het **gemotoriseerde** verkeer zich horen: tractoren, vrachtauto's, alle volgestouwd met hun **lading** aan **goederen** en mensen, die rijden en meerijden. Op het **laatste** gebied **kan er** veel in India. **Met één voet op de treeplank en één hand aan een stang.**

Onderweg naar Dehra **Dun** passeren **we** een paar steden: Meerut, Muzaffarnagar en Saharanpur. In de steden wordt het straatbeeld gevarieerder: motoren, veel scooters, de zogenaamde three-wheelers, fietsen, voetgangers.

Zo komen **we** van het land tot de **bewoners**. Een fijngebouwd slag mensen, donkerder van kleur dan ik in het hoge noorden van India had verwacht. Mannen, meestal keurig gekleed in een vlot shirt en dito pantalon, graag op een scooter, anders lopend, of in groepjes bij elkaar zittend & als Europeaan of **Amerikaan** uitzien de voorbijganger **nastarend**. De vrouwen gracieus zich voortbewegend in hun sierlijk gedrapeerde saris, de blote voeten in sandalen, kaarsrecht in hun gang, het doet er niet toe of ze tot een hogere stand of een eenvoudiger **klasse** behoren. **Van** het beruchte kastenstelsel heb ik in het noorden niet veel kunnen bespeuren. Dagelijks zie je scholieren in **uniform** naar hun resp. scholen wandelen. Vlak voor mijn raam speelden de kleintjes, kinderen van de leden van de Staff van het seminarie, schatjes om te zien, even onbekommerd in hun spel als onze eigen kinderen hier in Nederland.

Of er ook **bedelaars** waren? Ja, ik denk aan die oude man die daar dag in dag uit in Dehra **Dun** bij 'the clocktower', het centrum van de stad zat, **al** maar **door** twee **deksels** tegen elkaar slaand. Of de **k-delaars** en haar kinderen die zich tegen je aandrongen, smekend om een **paar roepies**. In een gids van India wordt aangeraden dat gebedel vooral niet aan te moedigen. Kinde-

ren **moeten** naar school.

India wordt **gekenmerkt** door een prachtige fauna. **Ook** zeer interessant. Je ziet hoe Voor-Azië, Centraal Azië en Zuid-Oost Azië hier bij elkaar komen. In Raajasthan waant men zich in Arabië, met zijn **dromedarissen**. Maar de olifant, uit Indo-China **bekend**, maakt **ook** reeds zijn **opwachting**, wild in reservaten, **of getemd**, wel getraind, werkzaam in de **bosbouw**. Ze zijn zeer intelligent en reageren feilloos op een honderdtal **aanwijzingen** door de mahout (**begeleider**) gegeven. En dan de vogels. In de stad is de 'myna-bird' (de na-pratende beo) net zo talrijk als bij ons de mussen of de merels, je **hoort** er de fluittonen van de **koël**, de Indische koekoek, en in de lucht zweven de wouwen of milanen, een **van de grote** roofvogels: **boven** Delhi hele zwermen. In Dehra **Dun** hing dagenlang een vliegende vos (verwant van de **kalong** uit Indonesië) aan een draad **van de elektrische** leiding. Zijn kameraad had contact **met de paal gemaakt** en lag er dood onder. Op een **seminary-picnic** aan de voet van de Himalaya **zijn we** een paar **uur** met enkele studenten aan het vogel-kijken geweest en observeerden o.a. de **grote neushoornvogel** (1,25 m), de **kingfisher** (een **grote** ijsvogel), de scharrelaar, de bijeneterenz. Hierna nog eens over de flora, de **plantenweelde** uit te weiden, zou te veel ruimte vergen. Het zijn niet enkel palmen die men ziet. Merkwaardig **gevormde bomen**, met **stammen** die geen mens omspannen kan. En de schitterende 'tuiteborstel'-plant met een bloeiwijze die door haar vorm aan genoemd huishoudelijk voorwerp doet **denken**.

En nu **terug** naar de mensen. **Ook** aan de mensen, hun voorkomen, merk je dat **India** op het snijpunt ligt van Voor-Azië, Centraal- en Oost-Azië. Niet alleen de **Indiden**, **maar** ook de donkere Melaniden uit het zuiden, en niet te vergeten de Mongoloïden uit het **noordoosten**, Mizoram, Manipur en andere staten in die omgeving, **waren** goed

vertegenwoordigd. We hebben het **nu over Dehra Dun, waar we in het seminary** dagelijks **met** docenten en studenten **uit** al die delen van het land omgingen; mede-christenen, broeders en **zusters**, die best **woord** willen hebben dat zij aan Christus hun hart **hebben** gegeven. Zo vallen zij op in die heidense omgeving. 'Heidens' wil zeggen: **niet-christelijk**. De verdere **invulling** van het **woord** geeft een hele schakering te zien die **loopt** van zeer primitief of 'een hogere vorm' van Hindoeïsme, Jäinisme, Boeddhisme, ook dat, **dankzij** de aanzwellende stroom van vluchtelingen uit het nabije Tibet. Al hebben ze de naam verdraagzaam te zijn tot op het onverschilligeaf, in de praktijk valt het tegen. Er is **een** richting van fanatieke Hindoes, die het **onze** broeders en zusters daar nog wel eens moeilijk zou kunnen maken, politiek presenteren zij zich als de **Ja-naata** partij. Zo verdraagzaam is India nu ook weer niet, al **zou** de argeloze toeschouwer, afgaande op alles wat onder die geestelijke **paraplu** kan **worden** gevangen, het tegendeel denken.

Ook de **Sikhs**, rijkelijk vertegenwoordigd in het noorden van India, van **verre** kenbaar aan hun tulband, willen graag als verdraagzaam te boek staan, wat **op** grond van hun **syncretistische** oorsprong ook te verwachten is. Met twee van hen, vader Gul Shan Jeet Singh en zijn zoon, de **beminnelijke Avtaar**, hebben we vriendschap **gesloten**. Uren zijn er heengegaan met discussies over de Adi Granth, hun heilige boek, in vergelijking met de Bijbel. Gul Shan liet met **klem** weten **dat** de leer van goeroe Nanak en Jezus Christus op hetzelfde neerkwamen. Toen we hem wezen op de grote daad in het leven van de Here **Jens**, die zich overgaf om gekruisigd te worden, verzekerde Gul Shan Jeet ons dat **ook** zijn geestelijke leider goeroe Nanak daartoe **bereid** zou **zijn** geweest... het in de geest **ook** had gedaan. **Zijn zoon** stond meer open **voor** het evangelie. Deze twee aimabele Indiërs

hebben ons bij **meer** dan **één** **zaterdag** **uitstapje** als gidsen **gediend**, waaronder dat **van** een **bezoek** aan een **vermaard Sikh-heiligdom**, Gurdwâr aan de rivier de Yamunaa. Ook Hindoe-tempels konden bezocht worden, zoals op die **eerste** zaterdag aan **een** tempel van **Doergaa-Kali**. in de **souvenirkraam** werd ons al meteen een **offerschaal** in de handen **gedrukt**. **Voor** onze **weigering** was **a** weinig **begrip**. Wie offerde nu niet aan zo'n **sympathieke godin**? **Maar** we hadden te veel van Kali en haar evenbeeld **Doergaa** gelezen, om hier op in te gaan. Enkele weken later, het **was** weer op een zaterdag, hebben we in Rishikees **rondgekeken**. Rishikees, een zeer heilige **stad**, is de **plaats** **waar** de rivier de Ganges uit de hoge bergen **neerdaalt** in de vlakte. Uit Visjnoe's **teen** **stortte** ze **zich** neer op Sjiwa's hoofd, **aan** weke afgod je nog altijd kon zien dat die de klap **had** **opgevangen**. In die stad is het **tempel** **aan** tempel en **aasjrama** **aan** **aasjrama**. In een boekhandel bij **een** van de tempels hebben we een volledige **driedelige Raamaayana** op de kop getikt, **voor** 180 roepies, **hetwelk** **omgerekend** is: **f** 12,-. In het **water** **van** de **rivier** **baadden** zich de mensen. Toen ik wat uit boeken **over** India's religies al bekend **was**, nu in de praktijk zag, ging **het** **me** **erg** **tegenstaan**...

Je komt ook in aanraking met de geschiedenis van het subcontinent. Ergens, er wordt onderweg niet eens **de** **aandacht** **op** **gevestigd** (!) staat **een** Asjoka-steen, die herinnert **aan** de grote koning die in de derde eeuw **voor** **Christus** een aanzienlijk deel van het subcontinent onder zijn scepter heeft verenigd. Waarom, zo vroegen we **ons** af, is er **geen** stalletje met lectuur die ons over deze **monarch** informeert? In Agra hebben we de wereldberoemde Taj Mahal bewonderd, **opgericht** door een van de Moghol-vorsten, **Shah Jahan**, voor de **nagedachtenis** van zijn **onvergetelijke** gade Mumtaz-i-Mahal. Een 'must' voor toeristen. Bij een temperatuur

van 37½ graden hebben **we** dit mausoleum, opgetrokken uit het fijnste marmer, doorgewandeld, onder geleide van gediensstige gidsen, want de treden van de trappen **moegen** niet **door** verfstrepen gemarkeerd worden, zodat de mogelijkheid van een buiteling maar al te reëel is...

Geschiedenis is er in **overvloed** in Delhi, de **hoofdstad**, waar we aan **het** einde **van** ons verblijf nog vier dagen hebben doorgebracht. De geschiedenis reikt hier **terug** tot de tijden van het **Mahaabhaarata-yudha**, de **grote volkerenslag** uit de grijze oudheid en krijgt dan concrete gestalte in het 'oude fort' en 'rode fort' van de Moghols. Ook de regeringsgebouwen, het parlement, het huis van de premier, zijn **bezienswaardigheden**.

Nog een ding. In het begin hadden we het over 'likes and dislikes'. Men wilde per se ook de laatste van mij vernemen. Nu ik had ze. **Om** er **een** **paar** te noemen. De **vermoeiende** **opdringerigheid** van lieden die hun diensten aanbieden of hun koopwaar **wiljen** slijten. En dan de bureaucratie. Als een Indiër, met **alle** respect, in een kantoor of op een bank achter een bureau zit, dan moet je voorts maar afwachten of je door hem geholpen **zult** worden, want hij laat je goed **voelen** dat je **aan** zijn welwillendheid bent overgeleverd. **Hij** **kijkt** je aan met een gezicht alsof hij **een** oplichter en bedrieger voor zich heeft. Alle lof voor dit **indrukwekkende** land, maar in dezen **prijs** ik het niet.

G.J. van Middelkoop

M meegelezen

Spreekuur voor geloofsopvoeding?

in de wachtkamer bij de dokter zag dr. H.R. Juch een brochure liggen met de titel: 'Spreekuur voor vragen over opvoeden'. Zou dit ook iets **voor** de kerken zijn? Die vraag stelt hij in het *Centraal Weekblad* van 2 juni. Waarom geen spreekuur rond de geloofsopvoeding van kinderen?

Er zijn tal van problemen te signaleren. Maar als medegelovigen, als **kerk** doen **we** vaak alsof er niets aan de hand is. We laten de anderen maar aanmodderen. Alsof **we** er niets **mee** te maken hebben! Zou **een** spreekuur voor vragen over geloofsopvoeden niet een zinvol initiatief kunnen zijn. Dan weet ik tenminste waar ik met mijn problemen op dit gebied terecht **kan**! Zijn dit slechts gedachtenspinsels of is het een project dat **uitvoerbaar** is? Ik denk het laatste. Maar er is wel een aantal voorwaarden te noemen. In de eerste plaats wil ik **benadrukken** dat het om vrijwilligerswerk gaat. Maar **wel** vrijwilligerswerk waarvoor mensen met een bepaalde deskundigheid worden gevraagd. Niet iedereen is in staat op het gebied **van** **geloofsopvoeding** vragen te beantwoorden. Maar er zijn in veel gemeentes mensen met een theologische en/of pedagogische achtergrond **die** in staat **zijn** **op** **dit** **terrein** **adviezen** te geven.

Ingewikkeld

Verder is het gebied van de **geloofsopvoeding** zo ingewikkeld, dat niet iedereen alles **kan** weten. Dus niet ieder kan op elk gebied een ter zake **kundig** oordeel geven. Mensen die een beroep doen op deze dienstverlening, moeten het niet erg **vinden** als er wat geduld van hen wordt gevraagd. 'Sorry, mijnheer/mevrouw,

maar ik weet daarop ook niet direct iets te zeggen. Ik moet er eerst eens over nadenken en eventueel met mijn teamgenoten daarover spreken. U hoort zo snel mogelijk iets van mij.' Dit is niet op te vatten als een dooddoener, maar als een signaal dat het probleem serieuze aandacht krijgt.

De derde voorwaarde is dat niemand problemen rond geloofsopvoeding als een zwakte van de ouders ziet. Als ik er niet uitkom, laat ik dan advies vragen! Als ik vragen heb, laat ik die stellen! Rond het geloven en de geloofsopvoeding zijn zoveel problemen gerez en wveel vragen te stellen. Het is eerder vreemd wanneer er geen vragen zijn dan dat de vragen onder woorden gebracht worden.

Dooptuigen

Natuurlijk zijn er andere oplossingen denkbaar. Ik heb wel eens een pleidooi gevoerd voor een nieuwe opzet van 'dooptuigen'. Ouders kunnen dan de vragen die ze hebben met deze dooptuigen doorpraten. Er kan een systeem bedacht worden van 'vertrouwenspersonen' voor zowel ouders als jongeren. Mensen die ze vertrouwen en die ze altijd met hun vragen kunnen aanschieten.

Geloofsopvoeding, het is echt niet gemakkelijk. Dat is het eerste. Wie dat ontdekt heeft, zal wegen zoeken op de vragen die er zijn antwoorden te krijgen. Waar kan hij/zij terecht? Ik denk dat het een schande is, wanneer de geloofsgemeenschap geen helpende hand kan bieden.

Bidden met je kinderen

In het Gereformeerd Weekblad schreef drs. M. van Campen een reeks artikelen over de geloofsopvoeding in de 17e m.w. Hij behandelde daarin het boek *De geestelijke queckerij van Johannes* de Swaef die leefde van 1594 tot 1653. In het slotartikel op 7 juli komt aan de orde het gebedsleven in het gezin. Ouders moeten zelf vroom leven en de opvoeding gepaard laten gaan met een intens gebedsleven. Alleen dan is er zegen over de opvoeding te verwachten.

Voor al het gebed voor onze kinderen is een onmisbaar element van de geloofsopvoeding. Zoals Abraham bad voor Ismaël (Gen. 17 : 18) en David bad voor zijn kind toen het ziek was (2 S m. 12 : 15, 16), zo hebben alle vaders en moeders te handelen. Daarbij moet niet alleen gedacht worden aan het persoonlijke, stille gebed in de binnenkamer, maar ook aan het gezamenlijke gebed in de huiskamer. 'Ja! 't past den ouden, niet alleen voor, maar ook met hunne Kinderen te bidden'. In dit verband brengt De Swaef de huisgodsdienst uitvoerig ter sprake, waarbij we de namen van tal van oudvaders tegenkomen. Hij weet zich wat dat betreft in goed gezelschap: Jacobus Koelman, Herman Witsius, Gisbertus Voetius, Willem Teellinck, Jodocus van Lodensteijn e.a.

Evenals deze andere vertegenwoordigen van de Nadere Reformatie prijst De Swaef de huisgodsdienst aan als een 'groot middel' ter hervorming van de huisgezinnen. Het huis waarin we wonen, moet een huis des gebeds worden en daarvoor tevens een Bethel, een huis Gods. Hoe kan God in een huis geëdiend worden als Hij niet door & huisgenoten gezamenlijk wordt aanbeden? Van de aartsvader Isaac wordt verteld dat hij bad in de tegenwoordigheid van zijn vrouw (Gen. 25 : 21). We horen van Job, die zijn kinderen bij zich riep als ze samen een feest hadden gevierd. Dan offerde Job in hun bijzijn, omdat hij bang was dat ze gezondigd hadden en de Heere in hun hart vaarwel gezegd (Job 1 : 5). Lezen we niet van Esther, dat zij vastte met haar dienstmaagden, waarbij ongetwijfeld ook gebeden zal zijn (Esther 4 : 16)? En wordt niet van Cornelius getuigd, dat hij godvrezend was, hij en zijn gehele huis en dat ze gedurig baden (Hand. 10 : 2). Van de eerste christenen weten we dat ze gewoon waren in alle vroegte samen het gebed te doen, God te danken voor de bewaring en bescherming in de nacht en Hem te bidden om Zijn zegen voor de komende dag. En ook de Boheemse Broeders zijn in dit opzicht en voorbeeld ter navolging. Van hen is be-

kend dat lidmaten, zelfs 'de Baronnen en Edellieden', naast andere godsdienstige huisoefeningen de huisgebeden met hun huisgenoten zorgvuldig verrichtten.

Formuliergebeden?

Nooit kunnen we teveel van het gezamenlijke gebed verwachten. Hier geldt de machtige belofte van Christus Zelf, dat indien twee mensen samenstemmen over enige zaak, die zij zouden begeren, dat die hun zal geschieden van de Vader Die in de hemelen is (Matth. 18 : 19). Als het gebed van een rechtvaardige al veel vermag, hoeveel te meer zullen zij vermogen die in 'één' huisgezin te saamen op den Hemel een heilig geweld doen'? Het is onmogelijk, heeft de kerkvader Ambrosius ooit gezegd, dat God de gebeden van zoveel verstoten zou. Om deze reden heeft de Heilige Basilius ervoor gepleit, dat de christenen anderen zouden uitnodigen bij hun huisgebeden.

De Syrisch Orthodoxen

De rubriek *Kerktekening in het Oecumenisch Bulletin* van juli 1995 gaat over de Syrisch Orthodoxe Kerk van Antiochië. Minder ver van ons bed dan het lijkt, want leden van deze kerken leven ook in Twente:

Een historisch overzicht

Iedere kerkgemeenschap wordt gekenmerkt door een bepaalde dogmatische stellingname. In deze zin zouden we het begin van de Syrisch Orthodoxe Kerk kunnen situeren bij het Concilie van Chalcedon (451), waar over Christus gezegd werd dat hij een persoon in twee naturen was: een goddelijke en een menselijke. Een belangrijke groep christenen uit Syrië (en Egypte) kon deze formule niet accepteren en sprak eerder over de ene mensgeworden natuur van God het Woord. In Syrië zien we dan na Chalcedon langzamerhand een eigen kerk ontstaan, die vervolgd werd door de Byzantijnse Kerk en de staat.

Historisch staat vast dat rond 200 in de stad Edessa (nu Urfa in Zuidoost-Turkije) sporen van christendom te vinden zijn. Vandaar is er een ver-

breiding geweest over Klein-Azië en Mesopotamië, waar een christendom ontstaat dat maar een dele beïnvloed is geweest door een hellenistisch denken dat het kenmerk is van de kerk van het Westen en van Byzantium. Dat de Syrisch-Orthodoxe Kerk ook wel aangeduid wordt als Jacobitisch is te danken aan de pastorale en organisatorische activiteiten van Jacob Burd'ono, bisschop van Edessa. Op deze manier ontstaat er in de 6e eeuw in Syrië en Mesopotamië een eigen onafhankelijke kerk met een eigen hiërarchie en patriarch naast de Rijkskerk.

In de 7e eeuw kwamen Syrië en Mesopotamië te liggen binnen de invloedssfeer van & islam, waardoor zelfs een grote groep christenen hier naar overgaat. Ondanks bepaalde beperkingen die de islam de christenen oplegde, en patriarchen en bisschoppen rekening moesten houden met de islamitische machthebbers, heeft deze situatie toch niet belet dat de Syrisch Orthodoxe Kerk tot grote bloei is gekomen en een aantal grote schrijvers, denkers en dichters heeft voortgebracht, dat zich uitdrukte in de eigen oud-Syrische (Aramese) taal. Na een bloeiperiode vanaf de 11e tot de 13e eeuw, de Syrische Renaissance, wordt de Syrisch Orthodoxe Kerk vanaf de 14e eeuw een steeds kleiner wordende groep, die zich in zeer moeilijke omstandigheden handhaaft in Zuidoost-Turkije, het gebied van Tur Abdin, waar uiteindelijk hun patriarch zich vestigt.

Ten gevolge van de Eerste Wereldoorlog zwermt een aantal van de christenen uit, vooral naar Syrië, waar ze tegenwoordig een belangrijke dynamische groep is. De huidige patriarch woont ook in Damascus. Vanwege de achterstelling door de huidige Turkse staat zijn de meeste Syrisch orthodoxe christenen de laatste jaren uit Tur Abdin vertrokken en terug te vinden in een aantal Westeuropese landen, vooral in Duitsland, Zweden, België en Nederland.

Betrekkingen met andere kerken
De Syrisch Orthodoxe Kerk onder-

houdt tegenwoordig uitstekende relaties met de kerken van het Westen. Men heeft ingezien dat de dogmatische controverse, waardoor de Syrisch orthodoxen enerzijds en de kerken van Byzantium en Rome anderzijds na Chalcedon hun eigen wegen zijn gegaan, eigenlijk berusten op een verschillende interpretatie van bepaalde filosofische termen, mals natuur en persoon. Inhoudelijk was er geen verschil: beide groepen hebben altijd de volledige goddelijkheid evenals het volledig mens-zijn van Christus beleefd. Tengevolge van dit nieuwe inzicht is onder bepaalde omstandigheden intercommunie mogelijk tussen leden van de Syrisch Orthodoxe Kerk en de Rooms-Katholieke Kerk.

Syrisch orthodoxe christenen vertegenwoordigen een christendom dat zich bijna twee millennia lang in uiterst moeilijke omstandigheden heeft kunnen handhaven. Ondanks het feit dat ze een minderheidspositie innemen, hebben ze hun christelijke en culturele identiteit kunnen handhaven, mede doordat een aantal kloosters functioneerde als ontmoetings- en vormingsplaats, waar de klassieke Syrische taal (Aramees) bestudeerd en onderricht werd. Ook in Nederland is behoefte aan dergelijke ontmoetingscentra, waar deze christenen hun eigen wijze van geloofsbeleving kunnen verdiepen en waar men voeling kan blijven houden met het eigen cultureel verleden.

Emigratiernaar West-Europa

Als gevolg van de Tweede Wereldoorlog, had & Westeuropese economie grote schade geleden en de periode direct na de oorlog kwam dan ook geheel in het teken van de wederopbouw te staan. Al in de vijftiger jaren bleek de wederopbouw een succes te zijn geworden. Toen al leidde de sterk expansieve ontwikkeling van de economie tot arbeidsschaarste op delen van de arbeidsmarkt. De overheden besloten buitenlandse arbeiders aan te trekken om de productiecapaciteit voldoende te benutten. Zo werden in het begin van de jaren zestig wervings-

verdragen gesloten met enkele Middellandse landen, waaronder ook Turkije. Met de komst van Turkse arbeiders naar West-Europa is ook een groep Syrische orthodoxen vanuit Turkije meegekomen.

De Syrisch orthodoxen die in hun thuisland Tur Abdin andere motieven hadden dan economische, vonden deze werving een uitstekende gelegenheid Turkije te verlaten. Zo begonnen ze vanaf 1975 ook om toelating te vragen als vluchteling, daar de poorten van Europa inmiddels waren gesloten voor nieuwe gastarbeiders. Door toenemende problemen in Tur Abdin, variërend van discriminatie tot geloofsvervolgung, groeide het aantal vluchtelingen in Nederland en elders in Europa (vooral Zweden en Duitsland). Intussen is de Syrisch orthodoxe gemeenschap in Europa uitgegroeid tot ca. 100.000 zielen, terwijl dezelfde bevolking in Tur Abdin teruggliep tot enkele duizenden. In Nederland wonen thans ongeveer 7.000 Syrisch orthodoxen, veelal in Twente.

Door de gehechtheid en trouw aan hun kerk, wist de gemeenschap in Nederland in korte tijd vijf kerkgebouwen te verwerven, elk met een eigen priester. Ook wisten ze een eigen klooster (Glane 1982) aan te schaffen met ontmoetingsruimten en begraafplaats (Glane 1993). In het klooster zetelt de aartsbisschop voor Midden-Europa en de Beneluxlanden, mgr. Julius Yesu Çiçek, en er wonen enkele monniken en nonnen.

Identiteit en aanpassing
Syrisch orthodoxen hebben in Nederland ook eigen culturele verenigingen en zij geven eigen tijdschriften uit. Tevens wordt op schalen les gegeven in de Syrische taal. Ook via de kerk wordt er op allerlei manieren aan gewerkt om de eigen identiteit te behouden, onder andere in de vorm van cursussen.